

R A A D G E V E R S V O O R
O M G E V I N G S P L A N N I N G E N
T O E R I S T I S C H E O N T W I K K E L I N G

R O U T E I V

**Toeristisch-recreatief
beleids- en actieplan voor
de gemeente Ommen**

Eindrapport
r04389.fg

colofon

Opdrachtgever

Gemeente Ommen
Postbus 100
7730 AC Ommen
Telefoon 0529 - 459100

Begeleidingscommissie

De heer A. ten Oever, Burgemeester en Portefeuillehouder recreatie en toerisme
De heer H. Noltes, hoofd ruimtelijke ontwikkeling gemeente Ommen
Mevrouw M. Linthorst, beleidsmedewerker recreatie en toerisme gemeente Ommen
De heer J. Heisterenberg, Platform Recreatie-ondernemers Overijssels Vechtdal
De heer Langezaal, Verenigde Stacaravan Bedrijven Ommen
De heer D. Post, Handelsvereniging Ommen
De heer A. Roddenhof, Ommer Marke
De heer J. Pouw, GLTO afdeling Ommen
De heer A. Heersping, Eetcafé de Zaak, namens de horeca

Opdrachtnemer

Route IV, Raadgevers voor omgevingsplanning en toeristische ontwikkeling
Bezoekadres: van Trieststraat 1b
Postadres: Postbus 1159
6501 BD Nijmegen
Telefoon: 024 3602013
Fax: 024 3605029
E-mail: info@route4.nl
Website: www.route4.nl

Onderzoeksteam

Rob van Ham
Femke Arts
Wout Janssen

Nijmegen, april 2004

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doelstelling	1
1.3 Randvoorwaarden	2
1.4 Proces en aanpak	2
1.5 Leeswijzer	2
Hoofdstuk 2 Toeristisch-recreatief Ommen in beeld	
2.1 Inleiding	3
2.2 Het toeristisch-recreatieve product	3
2.3 Cijfermatige onderbouwing	7
2.4 Beleidsanalyse	9
2.4.1 Provinciaal beleid	9
2.4.2 Gemeentelijk beleid	10
Hoofdstuk 3 Marktanalyse	
3.1 Bezoekers aan Ommen	13
3.2 Trends	14
3.3 Marktontwikkelingen	15
3.4 Conclusie	16
Hoofdstuk 4 Toeristisch-recreatieve visie	
4.1 Inleiding	17
4.2 Kansen en bedreigingen	17
4.3 Thematische visie: profilering	18
4.4 Strategische aandachtspunten	19
4.5 Functionele visie	20
4.6 Organisatorische visie	22
4.7 Ruimtelijke visie	23
Hoofdstuk 5 Van strategie naar concretisering	
5.1 Inleiding	27
5.2 Projecten Gastvrij Ommen	27
5.3 Projecten Op en top Ommen	29
5.4 Projecten Beleef de natuur	30
5.5 Tot slot: samen aan de slag!	32
Bijlage I. Samenvatting projectideeën	33

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Ommen, gelegen in het Overijssels Vechtdal, staat bekend als een toeristische gemeente met aantrekkelijk groen in en rond de kernen, veel waardevolle natuurgebieden en een omvangrijke verblijfsrecreatieve sector. De toeristisch-recreatieve kracht van Ommen is gelegen in de combinatie van natuur en cultuur(historie) en de vele mogelijkheden die de bezoeker heeft om hiervan te genieten. Met al deze kwaliteiten sluit Ommen uitstekend aan bij het karakter van het Overijssels Vechtdal.

Maar Ommen is meer dan alleen onderdeel van een groter toeristisch geheel. Het is een op zichzelf staande toeristisch-recreatieve bestemming. Alleen al de omvang van het verblijfsrecreatieve aanbod in de gemeente rechtvaardigt deze kwalificatie.

In het verlengde van deze redenering is de gemeente Ommen het afgelopen jaar heel bewust op zoek geweest naar haar identiteit, naar waar het zich in onderscheidt. In de gemeentelijke nota 'Op weg naar de Toekomstvisie 2010' zijn samen met de inwoners van Ommen vier toekomstscenario's geformuleerd. Op basis hiervan heeft de gemeenteraad in haar beleidsprogramma gekozen voor één hoofdthema, gebaseerd op de sterke kant van de gemeente, namelijk het Groene Ommen (Kadernota 2002-2006). Bij het bepalen van toekomstig gemeentelijk beleid zal nadrukkelijk aandacht worden besteed aan handhaving en verbetering van dat imago.

Ook op het gebied van toerisme en recreatie is Ommen op zoek naar een eigen identiteit. Het is de ambitie van de gemeente om niet alleen aanvullend, maar vooral ook onderscheidend te zijn binnen het Overijssels Vechtdal. Het gaat er dus om de sterke kanten van toeristisch-recreatief Ommen te bepalen, deze verder uit te bouwen en kwalitatief te versterken. In toerisme en recreatie ziet de gemeente Ommen

mogelijkheden om zich duurzaam te onderscheiden ten opzichte van andere gemeenten.

Het vigerende toeristisch-recreatieve beleid van de gemeente Ommen dateert van 1992. Om in te kunnen spelen op ontwikkelingen van de laatste jaren en toekomstige ontwikkelingen is een actualisering van het beleidsplan gewenst. Er is dringend behoefte aan een beleid waarin duidelijke keuzes gemaakt worden, dat inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en voldoende flexibel is.

Gedurende het proces is gekeken naar het gehele toeristisch-recreatieve product van Ommen: het brede spectrum van recreatie door de eigen inwoners tot een meerdaags verblijf door bezoekers van buiten het gebied. Het verder ontwikkelen van recreatie en toerisme zal een meerwaarde opleveren voor andere sectoren. De achterliggende gedachte is een spin-off effect te weeg te brengen voor aanpalende sectoren als horeca, landbouw, cultuur en natuur. Het nieuwe beleids- en actieplan recreatie en toerisme is zodoende een geïntegreerd plan.

1.2 Doelstelling

Het beleids- en actieplan recreatie en toerisme voor de gemeente Ommen heeft verschillende doelstellingen:

- richting geven aan toekomstige ontwikkelingen door het maken van duidelijke keuzes;
- een krachtige stimulans geven aan de verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme;
- inspelen op nieuwe ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld plattelandstoerisme;
- verbetering van de kwaliteit van het toeristisch-recreatieve aanbod nastreven;
- het onderscheidend vermogen van Ommen vaststellen en hierop voortborduren.

1.3 Randvoorwaarden

Bij het opstellen van het beleids- en actieplan neemt Route IV de randvoorwaarden die door de gemeente Ommen zijn meegegeven nadrukkelijk in acht. Het gaat om de volgende randvoorwaarden:

- vanuit toeristisch-recreatief oogpunt inzicht krijgen in de verbinding stad-platteland en hun onderlinge (on)afhankelijkheid;
- aandacht besteden aan plattelandstoerisme in het buitengebied;
- ontwikkelingen in de markt en trends duidelijk in beeld brengen;
- afstemming met diverse beleidsterreinen binnen de gemeente;
- de actuele situatie/positiebepaling met betrekking tot toerisme en recreatie in Ommen in beeld brengen.

Een randvoorwaarde die apart aandacht verdient is het interactieve en communicatieve karakter van het hele traject. Het is van wezenlijk belang voor een succesvolle implementatie van de beleidsnota dat alle belanghebbenden bij het proces betrokken worden, ook al in een vroeg stadium. Samenspraak met intern en extern, direct en indirect betrokkenen is van essentieel belang voor het creëren van het benodigde draagvlak.

Ook de gemeente Ommen hecht nadrukkelijk aan het belang van interactie en communicatie met het toeristisch-recreatieve werkveld. Hiertoe heeft zij in januari 2003 een verkennende bijeenkomst georganiseerd voor de sector. Hier is gediscussieerd over een viertal onderwerpen: dagrecreatie, verblijfsrecreatie, plattelandstoerisme en promotie. Voor deze bijeenkomst was een startnotie opgesteld. Deze notitie heeft samen met de resultaten van de bijeenkomst gediend als uitgangspunt voor het onderhavige rapport.

1.4 Proces en aanpak

De participatie van actoren in en buiten het toeristisch-recreatieve werkveld is gedurende het gehele proces van belang geweest. Hun inbreng

is met name totstandgekomen door middel van een schriftelijke enquête (in fase I: analyse), een reeks gesprekken (in fase I: analyse) en tijdens een werkbijeenkomst (in fase II: visievorming). Daarnaast is een begeleidingscommissie samengesteld en heeft continue afstemming plaatsgevonden via de gemeentelijke contactpersoon.

Het hele traject heeft bestaan uit twee fasen:

I. Analysefase

Doel: door middel van een korte en bondige analyse het toeristisch-recreatieve product van Ommen kwalitatief in beeld brengen.

Resultaat: vaststellen van sterke en zwakke aspecten van toeristisch-recreatief Ommen en het formuleren van kansen en bedreigingen voor toekomstige ontwikkelingen.

II. Visievorming en benoemen projecten

Doel: aangeven van het wenselijke toeristisch-recreatieve toekomstbeeld voor Ommen.

Resultaat: een thematische visie, passend bij het karakter van Ommen, uitgewerkt in een aantal concrete projecten.

1.5 Leeswijzer

In dit rapport komen achtereenvolgens aan de orde een kwalitatieve beschrijving van de huidige situatie rondom toerisme en recreatie in Ommen, een beleidsanalyse en een analyse van relevante trends en marktontwikkelingen. Vervolgens wordt een analyse van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen gegeven. Op basis hiervan is een strategische visie geformuleerd. Deze is in het laatste hoofdstuk uitgewerkt in een aantal concrete projectideeën.

Hoofdstuk 2 Toeristisch-recreatief Ommen in beeld

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de huidige situatie aangaande de toeristisch-recreatieve sector in de gemeente Ommen. De aandacht gaat hierbij in eerste instantie niet uit naar een uitgebreide inventarisatie of opsomming, maar veeleer naar het in beeld brengen van de kwaliteiten binnen de gemeente. Deze kwalitatieve analyse is aangevuld met een cijfermatige onderbouwing. Op deze manier wordt duidelijk wat de huidige positie van toerisme en recreatie in Ommen is, wat Ommen uniek maakt en wat er eventueel ontbreekt in het aanbod.

2.2 Het toeristisch-recreatieve product

Het Overijssels Vechtdal

Ommen maakt deel uit van het Overijssels Vechtdal, een in Nederland bekende vakantie-regio, met name door zijn authentieke karakter en het afwisselende landschap. Bezoekers komen voor de bossen, de rust, de Vecht met de aantrekkelijke stadjes aan de rivier, de landelijke omgeving, de kleinschaligheid, de vele landgoederen, kastelen en landhuizen. Het toeristisch-recreatieve aanbod in Ommen is een afspiegeling van de kwaliteiten van het Overijssels Vechtdal. Fietsen, wandelen en kamperen in de natuurlijke omgeving vormen de hoofdactiviteiten in de regio, maar ook kano-varen en vissen zijn populair. Het Overijssels Vechtdal wordt als toeristisch-recreatieve 'merknaam' bewust vermarkt.[1]

De omgeving van Ommen

In de omgeving van Ommen is voor bezoekers genoeg te doen, vooral direct aan de Vecht.

Stroomafwaarts:

- In Dalfsen zijn onder andere Kasteel Rechteren, Huis Den berg en Huize Mataram te vinden. Ruim 2000 hectare aan landgoederen is opengesteld, wat garant staat voor een natuurrijke wandel- en fietsomgeving.
- Zwolle is een Hanzestad met vele monumenten en verschillende verblijfs-accommodaties. De stad biedt de bezoeker diverse mogelijkheden voor dagrecreatie, zoals musea, winkels en horeca.

Stroomopwaarts:

- Hardenberg is met ruim twintig campings en bungalowparken een toeristische verblijfplaats van aanzienlijke omvang. Het is een gezellige winkelstad met musea, veel terrasjes en een groene omgeving.
- Attractiepark Slagharen (ongeveer 1,1 miljoen bezoekers per jaar) en Avonturenpark Hellendoorn (ongeveer 400.000 bezoekers per jaar) liggen op respectievelijk 20 en 15 kilometer afstand van Ommen.

Natuur en landschap

Zowel in de gemeentelijke nota 'Op weg naar de Toekomstvisie 2010' als in de schriftelijke enquête die voor het onderhavige project is uitgevoerd wordt het groene karakter van Ommen genoemd als hét onderscheidende kenmerk van de gemeente. De fraaie natuur en de afwisseling in landschapstypen zijn voor de meeste bezoekers de belangrijkste redenen om te kiezen voor een verblijf in Ommen. Het buitengebied van Ommen is als het ware het decor waartegen allerlei vrijetijdsactiviteiten worden ondernomen, zowel door bezoekers als door inwoners van de gemeente.

Eenderde van het oppervlak van de gemeente is beschermd natuurgebied, bestaande uit onder andere zandverstuivingen, vennetjes en heidevelden. Verschillende delen van het buitengebied zijn onderdeel van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Diverse

¹ Bron:
Grensoverschrijdend marketing concept Noordoost-Twente, Overijssels Vechtdal en Grafschaft Bentheim, Route IV en BTE 2001 in opdracht van de drie regio's.
Marktonderzoek recreatief gebruik Overijssels Vechtdal. Route IV 1997 in opdracht van regio IJssel en Vecht.

organisaties hebben terreinen in hun bezit: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Landschap Overijssel en de gemeente Ommen zelf. De grote omvang van en variatie in de natuurgebieden in Ommen bieden mogelijkheden voor diverse vormen van natuurbeleving. De natuur biedt zo voor elk wat wils.

Ommen heeft enkele unieke landschapskenmerken. Zo zijn de Archemerberg, de Lemelerberg en de Besthmenerberg opvallende stuwwalrelicten en zeer herkenbaar in het landschap. Dit heuvelachtige terrein maakt deel uit van de Overijsselse Heuvelrug. Glooiende heidevelden, op veel plaatsen bedekt met jeneverbesvegetatie, worden afgewisseld door gevarieerde bossen. Er zijn volop wandelmogelijkheden.

De Vecht en de Regge, die ten zuidwesten van de stad Ommen samenkomen, zijn ook onderscheidende landschapselementen met een belangrijke toeristisch-recreatieve functie. Zij worden hieronder in meer detail beschreven. Verder is het landschap van Ommen in de loop der tijd ook door menselijk ingrijpen gevormd. De vele landgoederen, met name in de buurt van de Vecht, zijn hier goede voorbeelden van. Ook agrarische hervormingen hebben bijgedragen aan het huidige landschap.

In het zuidoosten van Ommen ligt de Boswachterij met voornamelijk loof- en naaldbomen. In dit gebied liggen verschillende natuureservaten, zoals De Meertjes en de zandverstuivingen De Sahara. Aanvullend zijn er nog verschillende waardevolle bos- en heidegebieden, waarvan er enkele zeer vogelrijk zijn.

De Vecht en de Regge

In het Overijssels Vechtdal is de Vecht een belangrijk landschappelijk beeldbepalend element. De kern Ommen is gelegen aan de rivier de Vecht. Ten zuidwesten van Ommen stroomt de Regge in de Vecht. Naast een landschappelijke rol, hebben deze beide rivieren ook een belangrijke toeristisch-recreatieve functie voor de kleine watersport. De Regge en de Vecht maken deel uit van het kanonetwerk

van de provincie Overijssel. In de gemeente zijn enkele voorzieningen voor kanoërs aangebracht. Verder kunnen in Ommen vijftig schepen afmeren. Ook sportvissers maken veel gebruik van het water in en rond Ommen. Het recreatieve medegebruik van de oevers zou meer tot ontwikkeling gebracht kunnen worden.

Het huidige beleid van het waterschap Regge en Dinkel voor het recreatieve medegebruik is voor een belangrijk deel nog steeds gebaseerd op zijn taak als waterbeheerder. Toch is er een duidelijke omslag in het beleid waarneembaar. Ten aanzien van de recreatieve beleving van het water heeft het waterschap een andere houding dan voorheen: van passief en afwachtend naar actief en stimulerend. Het waterschap werkt aan openstelling en het bereikbaar maken van schouwpaden en bevaarbare waterlopen.

Door de gezamenlijke waterbeheerders van de Overijsselse Vecht is een Vechtvisie opgesteld om de rivier veiliger, levendiger en aantrekkelijker te maken. Recreatie en de beleefbaarheid van de rivier zijn belangrijke ingrediënten in deze visie. De Vechtvisie omvat langetermijndoelstellingen en een concreet uitvoeringsprogramma.

Als onderdeel van de Centrumvisie (waarover meer details verder in dit hoofdstuk) wordt aandacht besteed aan de relatie van de stad Ommen met de Vecht. Er wordt gedacht over manieren om de Vecht ter hoogte van de stad meer zichtbaar en beleefbaar te maken. Dit biedt mogelijkheden voor groenvoorzieningen, toeristisch-recreatieve faciliteiten, woningen of een combinatie van deze elementen. Vertoeven aan de Vecht krijgt hierdoor meer mogelijkheden.

Cultuurhistorie

Ommen is een Hanzestad, die in vroeger tijden zelfs over vestingwerken beschikte. De centrale ligging en het feit dat de stad in 1492 reeds een vaste brug over de Vecht had, maakte Ommen tot een ideale plaats waar goederen konden worden overgeladen naar onder andere het Duitse achterland. Diverse oude gevels herinneren nog aan deze bloeiperiode. Op het Kerkplein staat de Nederlands Hervormde kerk uit 1150.

In de gemeente zijn diverse landgoederen, cultuurhistorisch waardevolle buurtschappen en beschermde dorpsgezichten gelegen. De meeste buurtschappen worden gekenmerkt door fraaie (Sallandse) boerenhoeven en landschappen. De landgoederen hebben monumentale gebouwen, gesitueerd in een natuurlijke, parkachtige omgeving. Verder heeft Ommen vijf monumentale, gerestaureerde molens, waaronder twee korenmolens. In stellingmolen Den Oordt bevindt zich nu het Streekmuseum. Het Natuur Informatiecentrum Ommen is gehuisvest in de Besthmermolen. Enkele molens zijn nog ambachtelijk in gebruik. Een ander cultuurhistorisch interessant gegeven is de Ommerschans, een oude bedelaarskolonie/begraafplaats in het noorden van de gemeente.

Verblijfsrecreatie

Vanouds is Ommen een toeristisch-recreatief gebied met voornamelijk campings in de nabij gelegen boscomplexen en enkele aan de oevers van de Vecht. Op het gebied van verblijfsrecreatie heeft Ommen een belangrijke functie in het Overijssels Vechtdal.

Het huidige verblijfsrecreatieve aanbod in de gemeente Ommen is zeer divers en omvangrijk. Het bevat 45 kampeer- en bungalowterreinen, ruim 1000 vakantiewoningen, 4 hotels, 13 groepsaccommodaties en diverse Bed & Breakfastfaciliteiten. De gezamenlijke capaciteit beslaat ruim 25.000 overnachtingsmogelijkheden. Een groot aandeel van de bungalows betreft tweede woningen die veelal ook beschikbaar zijn voor de toeristische verhuur. De meeste kampeer- en bungalowterreinen liggen ten zuiden van de Vecht. De standplaatsen op de kampeerterreinen zijn voor tweederde toeristische en/of seizoensplaatsen. Het overige deel betreft vaste standplaatsen.

Met de grote diversiteit aan verblijfsaccommodaties worden uiteenlopende doelgroepen aangesproken. Het spectrum in Ommen gaat van kleinschalige natuurcampings waar rust en ruimte centraal staan tot grootschalige gezinscampings met veel voorzieningen, vermaak en comfort.

Dagrecreatie

Het aanbod aan dagrecreatie in Ommen betreft vooral kleinschalige voorzieningen. Ommen heeft twee musea: het Streekmuseum (oudheidkamer) is vooral regionaal bekend en het Nationaal Tinnen Figuren Museum heeft nationale bekendheid. Dit laatste is gevestigd in het fraaie voormalige stadhuis, gelegen aan de Vecht.

Het centrum van Ommen is een belangrijk onderdeel van het toeristische product. Hier bevinden zich de nodige voorzieningen waar bezoekers gebruik van maken, zoals horeca en detailhandel. Aan het Kerkplein en de Markt in Ommen kan men genieten van de gezellige terrassen en restaurants. Op dit moment wordt gewerkt aan plannen om het stadscentrum aantrekkelijker te maken. Het kwaliteitsbeeld van de winkels is sterk wisselend. Uit de schriftelijke enquête kwam de kwaliteit van het winkelaanbod als duidelijk knelpunt naar voren.

Verder heeft Ommen enkele sportieve voorzieningen, zoals een zogenaamde Pitch & Puttbaan in Lemele en een 18-holes golfbaan. Deze golfbaan is onderdeel van verschillende arrangementen met verblijfsrecreatie. Andere sportieve voorzieningen in Ommen zijn bijvoorbeeld een trimbaan in de bossen, twee zwembaden, tennisbanen en een fietscrossbaan. Deze recreatieve voorzieningen zijn meer gericht op de inwoners van Ommen dan op bezoekers van buiten af.

Als algemene conclusie over de dagrecreatieve voorzieningen in Ommen kan gesteld worden dat het aanbod op dit moment nog te weinig samenhangend is. Verder kwam zowel uit de enquête als uit de werkbijeenkomst duidelijk naar voren dat het op dit moment ontbreekt aan voldoende overdekte dagrecreatieve mogelijkheden.

Evenementen

Het meest bekende evenement van Ommen is zonder twijfel de Bissingh-dagen. De oorsprong van dit evenement ligt in de presentatie van de eerste oogst kersen en nieuwe aardappelen. Ook nu heeft de Bissingh nog een landbouwdag, die zeer populair is. In de loop der jaren is het

evenement steeds groter en commerciëler geworden. Hiermee is ook de kritiek op het veranderende karakter van het evenement toegenomen.

Andere evenementen in de gemeente Ommen zijn veelal gerelateerd aan de aanwezige kastelen. Zo is er bijvoorbeeld een excursie voor kinderen rondom kasteel Eerde. Ook de landgoederen zijn geschikte locaties voor evenementen, zoals bijvoorbeeld de Summerfair bij landgoed 't Laer. Verder is de fietsvierdaagse in het Overijssels Vechtdal populair. In 2003 deden daar zo'n tweeduizend fietsers aan mee.

Routegebonden recreatie

In de gemeente Ommen bevindt zich een uitgebreid routenetwerk, met mogelijkheden voor wandelen, fietsen, kanoën, mountainbiken en paardrijden. Het aanbod varieert van routes die geschikt zijn voor een ommetje van een uur tot tochten van meerdere dagen. Enkele bijzondere routes worden hier als voorbeeld genoemd.

Ommen is onderdeel van de Kunstwegenroute van Zwolle naar Nordhorn. Deze route omspant 132 kilometer. Men passeert, naar gelang per fiets, auto of te voet, zestig kunstwerken. Tijdens de route staan verder de natuur en de geschiedenis van het gebied centraal.

Tussen Ommen en Balkbrug is tijdens de tachtigjarige oorlog een schans aangelegd om het achterland te beschermen. Hier is nu een wandelroute uitgezet van ongeveer vijf kilometer, welke langs enkele markante punten op de schans voert. Er zijn informatiepanelen aanwezig, waarop de geschiedenis van de Ommerschans, de voormalige bedelaarskolonie, het huidige landschap en de wandelroute wordt beschreven.

In Ommen zijn verschillende ruiterroutes. Ommen is aangesloten op het ruiterroutenetwerk dat via Twente en de Sallandse Heuvelrug aansluit op netwerken in Drenthe en de Achterhoek. Een voorbeeld van een mooie ruiterroute is een tocht die voert langs en over de Lemeler- en Archemerberg en door het stroomdal van de Regge. Het is een traject met behoorlijk wat hoogteverschillen.

Plattelandstoerisme

Het toeristisch-recreatieve aanbod op het Overijsselse platteland is grotendeels verenigd in het Tuinpad: een toeristisch concept dat verblijfsaccommodaties, dagattracties en diverse arrangementen omvat, gericht op plattelands-toerisme. Het Tuinpad draagt zorg voor kwaliteitsverbetering, productontwikkeling en promotie. Verschillende bedrijven uit Ommen zijn ook bij dit initiatief aangesloten. Verder is enkele jaren geleden het initiatief genomen om een Agrarisch Belevings Centrum (ABC) op te zetten in Ommen voor de verkoop van streekproducten. Aan de realisering van deze plannen wordt nog gewerkt. De Ommer Marke (opgericht als milieucoöperatie) is een agrarische vereniging die opereert in Ommen en omstreken en zich inzet voor een duurzame landbouw en een leefbaar platteland. De werkgroep recreatie van de Ommer Marke heeft diverse projecten uitgevoerd om de burger in contact te brengen met de agrarische sector. Ook geeft zij boeren advies over hoe inkomsten te verwerven uit recreatie en toerisme. Verder zijn enkele fietsroutes ontwikkeld alsmede mogelijkheden om te overnachten op een boerderij, zoals kamperen bij de boer en logies en ontbijt. Op initiatief van Ommer Marke is een folder uitgebracht waarin diverse agrarische bedrijven uit Ommen zich presenteren aan de bezoeker.

Enkele resultaten van de schriftelijke enquête (juli 2003) op een rijtje

Top 3 Onderscheidende elementen van toeristisch Ommen

1. De fraaie, groene, natuurlijke omgeving
2. Het Overijssels Vechtdal
3. De Vecht en de Regge

Top 3 Belangrijkste functies in toeristisch Ommen

1. Naturrecreatie
2. Verblijfsrecreatie
3. Plattelandstoerisme

2.3 Cijfermatige onderbouwing

In deze paragraaf wordt aan de hand van een cijfermatige analyse een kwantitatief beeld van het huidige aanbod geschetst en een indicatie gegeven van de economische betekenis van toerisme en recreatie in de gemeente Ommen. Herhaling van dezelfde berekening over enkele jaren geeft aan of de omzet en werkgelegenheid in de sector gegroeid zijn en hoe groot de groei is.

Verblijfsrecreatie

Tabel 2.1 geeft het economische belang van de verblijfsrecreatieve sector in Ommen weer. In onderstaande tekst worden de achtereenvolgende kolommen toegelicht.

De cijfers voor de kampeerterreinen zijn bepaald op basis van het aantal gemeentelijke vergunningen voor de periode 2000 - 2005. De overige cijfers komen uit het rapport 'Ruimtebehoefte toerisme en recreatie gemeente Ommen' (van der Tuuk, 2000). Onder de 39 kampeerterreinen zijn 6 mini-campings. Deze standplaatsen (uitgaande van 15 per mini-camping) zijn opgeteld bij het aantal toeristische standplaatsen in Ommen. Voor het omrekenen van het aantal standplaatsen op campings en vakantiehuisjes naar het aantal

bedden is het landelijke gemiddelde van 4 slaapplaatsen per standplaats gebruikt (CBS, 1994).

De bedbezetting voor hotels en pensions binnen Overijssel ligt op 51% (CBS 1999). Voor campings, groepsaccommodaties en vakantiehuisjes zijn slechts de landelijke percentages bekend. Vanuit deze percentages is het aantal overnachtingen per jaar in Ommen te berekenen. Voor de berekening van de omzet van de verblijfsrecreatieve sector is gebruik gemaakt van het Continu Vakantie Onderzoek (1999). Door het aantal overnachtingen te vermenigvuldigen met de gemiddelde bestedingen kan het economische belang voor elke accommodatievorm en voor de totale verblijfssector berekend worden. Voor campings is hierbij gerekend met cijfers die specifiek op het Vechtdal betrekking hebben (GOBT, 2002).

De economische betekenis van de verblijfsrecreatie in Ommen is ruim 36 miljoen euro. Dit bedrag betreft niet alleen de directe maar ook de indirecte bestedingen, dat wil zeggen ook de uitgaven die verblijfsrecreanten elders doen, bijvoorbeeld in horecagelegenheden en winkels.

Tabel 2.1 Omzet in de verblijfsrecreatieve sector

Soort accommodatie	Aantal	Standplaatsen	Bedden	Bedbezetting (%)	Aantal overnachtingen	Besteding per dag p.p. in €	Omzet in €
Kampeerterreinen	39	toeristisch 3.715	14.860	12 %	650.868	22	14.319.096
		vast 1.824	7.296	12 %	319.565	7.75	2.476.629
Hotels/pensions	16	-	235	51 %	43.745	47	2.056.015
Groepsaccommodaties	13	-	1.048	21,7 %	83.006	21	1.743.126
Vakantiehuisjes	19	1.000	4.000	41,7 %	608.820	24	14.611.680
Totaal	87	-	27.439	-	1.706.004	-	35.206.546
Totaal na inflatiecorrectie (2% per jaar) en afgerond							€ 36.000.000

Dagrecreatie

In bovenstaande tabel zijn de bestedingen van verblijfsrecreanten bepaald. Hierbij zijn de bestedingen van verblijfsrecreanten bij dagrecreatieve voorzieningen ook meegenomen. Een deel van de in de gemeente Ommen verblijvende recreanten zal de bestedingen buiten de gemeente doen. Omgekeerd zullen verblijfsrecreanten van buiten de gemeente ook in Ommen geld uitgeven. Er wordt uitgegaan van de aanname dat de bestedingen van beide groepen tegen elkaar weg te strepen zijn.

Een belangrijke gebruikersgroep die niet over het hoofd gezien moet worden, wordt gevormd door de inwoners van de gemeente Ommen. Ook hier geldt dat een deel van de bestedingen buiten de eigen gemeente zal plaatsvinden, en omgekeerd dat mensen van buiten de gemeente geld zullen uitgeven in Ommen. Er wordt bij de berekening vanuit gegaan dat dit tegen elkaar weggestreept kan worden.

Voor bepaling van het aantal dagtochten wordt gebruik gemaakt van cijfers van het CBS. Uit de lijst van toeristische activiteiten van het CBS zijn die vier gekozen die het meest van toepassing zijn op Ommen, namelijk fietsen, wandelen, waterrecreatie (kanoën, roeien, vissen en boottochten) en bezoeken van bezienswaardigheden.

Het CBS (2002) geeft aan dat Nederlanders per jaar gemiddeld 4,4 keer gaan wandelen, 3,2 keer gaan fietsen, 0,5 keer een dorp/stad en haar bezienswaardigen gaan bezichtigen en 0,8 keer vissen en/of een boot-, kano- of roeitocht ondernemen. Uitgaande van een inwoneraantal van 16.890, betekent dit het volgende voor de verschillende dagtochten: dagrecreanten - ondernemen jaarlijks zo'n 74.316 wandeltochten, 54.048 fietstochten, 8.445 bezoeken aan het dorp/ bezienswaardigheden en 13.512 tochten over of aan het water (inclusief vissen).

Omzet

Uit cijfers van het CBS (2002) blijkt dat het uitgavenpatroon niet hetzelfde is voor de verschillende soorten dagtochten. In onderstaande tabel is dit in aanmerking genomen en is de totale omzet van de dagrecreatie berekend.

Tabel 2. 2 Omzet in de dagrecreatie

Activiteit	Aantal tochten	Uitgaven per tocht	Omzet in €
wandelen	74.316	€ 4.65	€ 345.569
fietsen	54.048	€ 4.25	€229.704
dorp/bezienswaardigheden	8.445	€ 15.50	€130.898
waterrecreatie	13.512	€ 11.15	€ 150.658
totaal			€ 856.829
Totaal na inflatiecorrectie (2% per jaar) en afgerond			€874.000

Totaal omzet en werkgelegenheid

In de gemeente Ommen wordt naar schatting een omzet van bijna 37 miljoen euro gehaald in de totale toeristisch-recreatieve sector (omzet in verblijfs- en dagrecreatie opgeteld). Als uit wordt gegaan van een gemiddelde van 68.000 euro omzet per werkkraft per jaar (gebaseerd op getallen van het Bedrijfschap Horeca en Catering, 2000) komt het aantal f.t.e.'s voor de toeristisch-recreatieve sector in de gemeente Ommen uit op 542. Dit betreft voor een belangrijk deel primaire werkgelegenheid, maar ook afgeleide werkgelegenheid, bijvoorbeeld in detailhandel en horeca. Ervaring leert dat de afgeleide werkgelegenheid ongeveer éénvijfde van de primaire werkgelegenheid is. Onderstaande tabel verduidelijkt dit gegeven. Dit aantal arbeidsplaatsen komt redelijk overeen met de geschatte omvang van de sector door I&O Research in maart 2003 ('Bedrijvigheid in Ommen').

Tabel 2.3 Omzet en werkgelegenheid in totale toeristisch-recreatieve sector

Sector	Omzet in € afgerond	Werkgelegenheid (f.t.e.)
Verblijfsrecreatie	36.000.000	529
Dagrecreatie	874.000	13
Totaal (afgerond)	€ 37.000.000	542

2.4 Beleidsanalyse

2.4.1 Provinciaal beleid

Provincie Overijssel

Doel van het provinciale toeristisch-recreatieve beleid ('Struinen door de Tuin van Nederland') is het versterken van de toeristisch-recreatieve functie van Overijssel. Achterliggende doelstelling is het voorzien in de recreatiebehoefte van de inwoners van de provincie en het vergroten van de werkgelegenheid in de sector. Belangrijke thema's in het provinciale toeristisch-recreatieve beleid zijn:

- de recreatieve beleving van natuur en landschap vergroten;
- het stimuleren van plattelandstoerisme;
- de routegebonden recreatie verbeteren;
- het stimuleren van stedelijk toerisme;
- meer mogelijkheden voor waterrecreatie creëren;
- het stimuleren van cultuurtoerisme;
- versterken van de recreatieve samenhang tussen de groene ruimten en de steden in Overijssel;
- kwaliteitsbehoud en -verbetering van de toeristisch-recreatieve voorzieningen.

Het is frappant te zien dat de beleidsthema's voor toerisme en recreatie in Ommen sterk overeenkomen met de provinciale thema's.

Masterplan plattelandstoerisme Gelderland en Overijssel

In het Masterplan plattelandstoerisme voor de provincies Gelderland en Overijssel, opgesteld door het Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme, wordt uitgegaan van de volgende doelstellingen:

- het realiseren van een divers aanbod voor een nieuw marktsegment;
- het leveren van een bijdrage aan behoud van de leefbaarheid en de economische vitaliteit van het platteland;
- de realisering van spreiding van gasten in ruimte en tijd;
- het werken via een integrale aanpak waardoor nieuwe, creatieve impulsen en samenwerking worden gestimuleerd.

Het masterplan geeft aan dat voldoende marktpotentieel aanwezig is om het plattelandstoerisme om te zetten in een groeiscenario.

Notitie Recreatie bij de Boer

In de notitie 'Recreatie bij de Boer' geeft de provincie Overijssel aan welke wet- en regelgeving van toepassing is op toeristisch-recreatieve functies bij agrarische bedrijven. De nota fungeert bovendien als toetsingskader voor aanvragen van agrariërs. De provincie streeft ernaar deze ontwikkeling zoveel mogelijk te stimuleren.

Masterplan Cultuurtoerisme Gelderland en Overijssel

Het Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme wil naast groen en natuur, cultuur(historie) nadrukkelijker betrekken bij het toeristische product in de twee provincies. Leidraad hierbij vormen de kastelen, havezaten, landgoederen, historische stadjes en het industrieel erfgoed. De aandacht gaat uit naar zowel verblijfstoeristen als dagtoeristen. Doel van het masterplan is het genereren van meer bestedingen en het realiseren van spreiding van bezoekers over het jaar. Het Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme is verantwoordelijk voor de voortgang van projecten hieromtrent.

Streekplan Overijssel 2000+

Met het streekplan wil de provincie de kwaliteit van de leefomgeving veiligstellen. Het Streekplan noemt recreatie, naast landbouw, als een van de economische functies die richtinggevend zijn voor het platteland. Het streekplan wil bijdragen aan een levendig platteland, onder andere door:

- mogelijkheden aan te geven om boerderijen die niet meer door de landbouw gebruikt worden een nieuwe functie te geven;
- de mogelijkheid te bieden om agrarische bebouwing die niet meer gebruikt wordt te slopen en daarvoor in de plaats een groot landhuis te bouwen in samenhang met landschappelijke versterking;
- de aandacht te vergroten voor het behoud van het culturele erfgoed (oude landschappen, archeologie) en voor aardkundige waarden;
- rekening te houden met de Vogel- en Habitatrichtlijn en het daaruit voortvloeiende flora- en faunabeleid;
- te zorgen voor de instandhouding van landgoederen vanwege hun grote maatschappelijke belang en het mogelijk te maken enkele nieuwe landgoederen te

stichten, die bijvoorbeeld een bijdrage kunnen leveren aan het landschap en de natuur;

- middels de recreatieve infrastructuur sturing te geven aan de ontwikkeling van toerisme en recreatie in Overijssel.

In het Vecht-Regge gebied staat ten aanzien van recreatie en toerisme kwaliteitsverbetering centraal en dan met name verbetering van de bestaande verblijfsrecreatie en ontsluiting van de groene ruimte voor medegebruik. Voor de verdere ontwikkeling van de verblijfsrecreatie is een zoneringsplan opgesteld.

Reconstructie[2]

Via het reconstructiebeleid wordt gezocht naar mogelijkheden voor herinrichting van het platteland. Het is de bedoeling dat door de reconstructie wensen van diverse sectoren als puzzelstukjes in elkaar worden gelegd. De kern van de reconstructie is de zonering van het buitengebied. Er bestaat een drietal zones.

- Extensiveringsgebieden: in deze gebieden is vooral plaats voor de natuur, wonen en extensieve landbouw.
- Verwevingsgebieden: deze gebieden staan voor het hand in hand gaan van natuur, landschap, recreatie en landbouw.
- Landbouwontwikkelingsgebieden: in deze gebieden krijgt de landbouw de ruimte.

Deze indeling koppelt de mogelijkheden van bedrijfsontwikkeling aan de omgeving. Voorts is het beleid gericht op versterking van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijke gebied.

Ten behoeve van die reconstructie valt Ommen onder de regio Salland. De werkgroep Recreatie en Toerisme Salland, waarin een brede groep belanghebbende organisaties en overheden participeert, heeft nagegaan op welke wijze de toeristisch-recreatieve sector kan bijdragen aan een duurzaam en leefbaar platteland. Sleutelwoorden in de gekozen benadering van de werkgroep zijn:

- het beleefbaar maken van de groene ruimte en het culturele erfgoed;
- kwaliteit en vernieuwing van het aanbod;
- ruimte geven aan initiatieven van onderop;

- bieden van bedrijfseconomische perspectieven aan ondernemers.

2.4.2 Gemeentelijk beleid

Kenmerkend voor recreatie en toerisme is dat het veel raakvlakken heeft met andere beleids-terreinen. Enkele relevante gemeentelijke beleidsthema's en -nota's worden hieronder kort toegelicht.

Plattelandsvernieuwing[3]

De agrarische sector is sterk in beweging en speelt een zeer prominente rol in het groene en landelijke Ommen. Zowel economisch als landschappelijk is de sector onmisbaar in het perspectief van een groene gemeente. Bij plattelandsvernieuwing in de gemeente Ommen staat een aantal zaken centraal, te weten natuurbeheer en -behoud, versterking van karakteristieke landschapselementen, kwalitatieve verdieping van het toeristische aanbod en inpassing van duurzame agrarische bedrijvigheid. Als extra aandachtspunt kan genoemd worden de vergroting van de belevingswaarde van het landschap voor recreanten en toeristen en ook voor de eigen bevolking.

Op weg naar de Toekomstvisie Ommen 2010

In het inleidende hoofdstuk van dit rapport is de gemeentelijke nota 'Op weg naar de Toekomstvisie 2010' reeds aangekaart. Samen met de inwoners van Ommen zijn vier mogelijke toekomstscenario's voor de gemeente opgesteld. In het proces rondom de totstandkoming van deze toekomstvisie zijn een aantal duidelijke aanknopingspunten voor het toeristisch-recreatieve beleid naar voren gekomen. Zo blijkt dat men voor het toerisme op overtuigende wijze hecht aan de meerwaarde van het groen (natuur en landschap). Een 'vervalkenburgisering' van Ommen wordt ronduit afgewezen, evenals een overmaat aan permanente bewoning. Deze mening komt ook duidelijk naar voren uit de schriftelijke enquête die in het kader van onderhavig project is uitgevoerd.

²'Richting Salland', recreatief-toeristische bouwsteen voor het reconstructieproces. Werkgroep recreatie en toerisme Salland, 2002

³Bron: Kadernota beleid 2002 - 2006, gemeenteraad van Ommen

Verder worden in de toekomstvisie ook de volgende toeristische aandachtspunten op een rijtje gezet.

- Behoudt het groene imago.
- Behoudt het evenwicht tussen ecologie en economie.
- Voer een duurzaam, actief kwaliteitsbeleid in goed overleg met de sector, de bevolking en natuurorganisaties.
- Permanente bewoning van recreatiewoningen tegengaan.

Ontwikkelingsvisie Ommen-centrum

Op dit moment werkt de gemeente Ommen aan een integrale en uitvoeringsgerichte ontwikkelingsvisie voor het centrum van Ommen. De visie dient een belangrijke aanzet te geven voor structurele kwalitatieve versterking van het stadscentrum. Er wordt geconstateerd dat de concurrentiepositie van Ommen-centrum momenteel onder druk staat. Vooral de regio-functie is de afgelopen jaren per saldo teruggelopen. Daarnaast wordt vastgesteld dat het centrum van Ommen onvoldoende inspeelt op de potenties die vanuit het toerisme in de gemeente en regio geboden worden. Ook heeft het centrum van Ommen veel knelpunten in de ruimtelijk-functionele opbouw.

Belangrijke aandachtspunten in de visie zijn het inspelen op de toeristisch-recreatieve potenties, het verbeteren van de p.r. en promotie van Ommen en het versterken van de onderlinge samenwerking. Hierdoor zal het centrum van Ommen aan imago en identiteit winnen. Enkele belangrijke onderdelen uit de visie zijn:

- de landschappelijke en toeristische kwaliteit van de Vecht wordt verbonden aan de historische binnenstad van Ommen.
- veel versnipperde parkeerlocaties zullen verdwijnen. Voor de bezoekers van het centrum worden drie strategisch gelegen grote parkeerplaatsen aangelegd.
- de historische kwaliteit van de binnenstad van Ommen wordt gemarkeerd door poortachtige vernauwingen van de toegangsstraten door bebouwing.

Stadsvernieuwing[4]

De eigen identiteit van de stad Ommen, de

Sallandse signatuur en de relatie met de Vecht spelen een belangrijke rol spelen bij het opstellen van stadsvernieuwingplannen. Doelstellingen van het gemeentelijke stadsvernieuwingbeleid zijn onder meer:

- herstel van de relatie tussen stad en rivier;
- behoud en versterking van de belevingswaarde en karakteristieke elementen;
- een gespreid en kwalitatief bijzonder winkelaanbod;
- een streekeigen architectuur;
- bewaking van maat en schaal.

De stadsvernieuwingplannen hebben zodoende duidelijke raakvlakken met het beleidsveld recreatie en toerisme. Bovengenoemde centrumvisie maakt onderdeel uit van de stadsvernieuwingplannen.

⁴ Bron: Kadernota beleid 2002 - 2006, gemeenteraad van Ommen

Hoofdstuk 3 Marktanalyse

3.1 Bezoekers aan Ommen

De huidige bezoeker laat zich niet meer gemakkelijk in een hokje duwen. Onderstaande typeringen laten zien welke motieven er kunnen zijn om de gemeente Ommen te bezoeken en hoezeer de wensen en activiteiten uiteenlopen. De typeringen maken geen onderscheid tussen dag- en verblijfsrecreanten.

De rustzoeker

Deze groep recreanten wil vooral ontspannen. De combinatie van natuur, het mooie landschap, de rust, ruimte en schone lucht is voor deze bezoekersgroep het belangrijkste motief om de gemeente te bezoeken. Ze komen liever naar de gemeente buiten het hoogseizoen. Natuur, landschap en cultuurhistorie vormen het decor waarbinnen activiteiten als wandelen, fietsen en luieren plaatsvinden. Zij bezoeken graag kleinschalige attracties zoals het Streekmuseum, markten en evenementen, waarbij ook het achterland wordt bezocht. Daarnaast maken zij gebruik van wandel- en fietspaden, gemarkeerde routes en horecavoorzieningen. Zij verblijven bijvoorbeeld in gezellige familiehotels of op minicampings.

De natuurminnende toerist

De natuurminnende toeristen komen vooral om van het landschap en de aanwezige natuur te genieten, ook het liefst buiten het hoogseizoen. Zij doen mee aan natuurexcursies, waarbij ze de planten en dieren bekijken. Bij de beschrijving van het toeristisch-recreatief product is al aangegeven dat in de gemeente Ommen een rijke variatie aan natuur en landschap te vinden is. De Archemer- en Lemelerberg en natuurreservaten als 'De Meertjes' en 'De Sahara' zullen zeker tot de verbeelding van dit type toerist spreken. Tot de natuurminnende recreanten behoren ook de natuurvorsers. Zij hebben weinig behoefte aan luxe en comfort. Voor hen maakt het verblijf in de natuurlijke omgeving deel uit van de natuurbeleving. Zij maken gebruik van voorzieningen als vogelobservatiehutten, uitkijkposten en gluurmuren.

De vermaakzoeker

Het vermaak en het vermaakt worden speelt bij deze bezoekersgroep een belangrijke rol. Gezelligheid en plezier staan voorop. Ook voor deze groep is de omgeving het decor waarbinnen activiteiten worden ondernomen. Naast het fietsen en wandelen zijn het zitten op terrasjes, recreatief winkelen en uitgaan activiteiten die veel worden ondernomen. In Ommen wordt dit type recreant vooral vermaakt op een aantal grootschalige verblijfsaccommodaties, die zelf volop voorzieningen op het eigen terrein hebben.

De sportieve toerist

Bij de sportieve toerist staat de sportieve en actieve recreatie centraal. De landschappelijke kwaliteiten spelen hierbij een grote rol, maar alleen omdat het mogelijkheden biedt voor sportieve activiteiten. Het speelse landschap met hoogteverschillen en riviertjes is voor deze groep erg interessant. Zo bestaat er de mogelijkheid om te survivalen, te mountainbiken en te kanoën. Dit type recreant kan samen met de rustzoeker, de natuurminnende toerist en de cultuurhistorische toerist meer in voor- en naseizoen naar de gemeente getrokken worden. Met haar heuvelachtige landschap, natuur en water kan Ommen inzetten op dit type recreant.

De cultuurhistorische toerist

Deze bezoekersgroep bezoekt Ommen omdat zij geïnteresseerd is in de geschiedenis en cultuur van de gemeente. Voor Ommen gaat het vooral om musea, boerderijen, landgoederen, molens en andere monumenten. De groep die alleen uit cultuurhistorische overwegingen Ommen bezoekt is echter niet groot. Vaak gaat het om een combinatie met andere bezoekmotieven. Met name natuur en cultuur(historie) versterken elkaar: de natuur als decor voor monumenten en andersom cultuurhistorisch erfgoed als verfraaiing van het landschap.

De weekend-weg-toerist

Deze groep reist niet ver van huis en overnacht met name in hotels, bungalows en stacaravans. De groep valt uiteen in toeristen die over een eigen plek beschikken, zoals een stacaravan, en zij die een overnachtingsplaats moeten zoeken in

het gebied. Vooral de eerste groep is sterk aanwezig in Ommen. Campings beschikken over een groot aantal vaste standplaatsen.

3.2 Trends

Trends zijn vaak onderhevig aan de dynamiek van de samenleving. Ze zijn een weerspiegeling van wensen en behoeftes. Bij de ontwikkeling van het recreatieve aanbod is het ondoenlijk en onverstandig om in te spelen op *alle* trends. Voordat een keuze kan worden gemaakt voor de trends die van belang zijn voor de gemeente is het nuttig om een overzicht te hebben van de ontwikkelingen die er op dit moment spelen.

Demografische trends

Het is een welbekend gegeven dat de vergrijzing in Nederland toeneemt. In 2010 zal de helft van alle Nederlandse consumenten uit 50-plussers bestaan. Deze Whoopies (wealthy, healthy, older people) ondernemen steeds meer activiteiten, hebben over het algemeen een goede opleiding, beschikken over veel vrije tijd en een relatief hoog besteedbaar inkomen. De betekenis van deze doelgroep zal dus toenemen. Zij zullen vooral geïnteresseerd zijn in wandel- en fietsroutes en in de ietwat luxere/comfortabele arrangementen en horecagelegenheden. Kwaliteit staat bij deze veeleisende doelgroep hoog in het vaandel. Deze groep is ook geïnteresseerd in kunst en cultuur en cultuurhistorie. De specifieke kwaliteiten van Ommen bieden mogelijkheden om in te spelen op deze ontwikkeling.

Sociaal-maatschappelijke trends

Er zijn een aantal ontwikkelingen aan te geven die op allerlei aspecten van de maatschappij invloed hebben en dus ook op de manier waarop mensen invulling geven aan hun vrije tijd. Zo wordt duurzaamheid een steeds belangrijkere randvoorwaarde voor activiteiten. Zeker in een landschappelijk gevoelig gebied als Ommen (delen van de gemeente zijn onderdeel van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur) is dit aspect van belang. Het groeiende bewustzijn van de leefomgeving is dan ook een belangrijk sleutelbegrip bij toekomstige productontwikkeling.

Consumenten worden ook mondiger en kritischer. Bezoekers wensen hierdoor steeds meer

luxueus en veel service voor een goede prijs. Er moet voor gewaakt worden dat het huidige toeristisch-recreatieve aanbod niet verouderd. De behoefte aan nieuwe ervaringen en producten met een onderscheidend vermogen neemt toe. Dit laatste wordt met name verkregen door immateriële aspecten zoals persoonlijke service en maatwerk.

Er bestaat steeds meer behoefte om terug te grijpen naar tradities, naar echtheid op een klein schaalniveau. De bezoeker eist authenticiteit. Tevens is het cultuurbewustzijn toegenomen. Gerelateerd hieraan heeft men ook steeds meer behoefte aan een educatief element als onderdeel van een bezoek of vakantie. Deze ontwikkelingen bieden allerlei mogelijkheden om het streekeigene van de gemeente Ommen te promoten, zoals de ontstaansgeschiedenis van het landschap, folklore, streekproducten en cultuurhistorische elementen zoals molens.

Een andere, zeer invloedrijke ontwikkeling tenslotte is het toegenomen gebruik van internet. Een groeiend aantal huishoudens heeft thuis toegang tot deze informatiebron. Men verwacht steeds meer dat arrangementen en dergelijke ‘vanuit de luie stoel’ geboekt kunnen worden. De bezoeker van het Overijssels Vechtdal kan reeds gebruik maken van verschillende websites met informatie en boekingsmogelijkheden. Door technische ontwikkelingen ontstaan ook nieuwe mogelijkheden voor toeristische producten. Hierbij kan als voorbeeld worden genoemd het GPS-systeem (Global-Position-Satelite-systeem), waardoor men van de paden kan afwijken en dwars door de natuur kan wandelen (binnen afgebakende gebieden).

Toeristisch-recreatieve trends

De hedendaagse consumenten zijn kieskeurig geworden, zeker ook ten aanzien van recreatie en toerisme. Voor wat betreft activiteiten die zij tijdens hun vrije tijd ondernemen, willen ze een keuze kunnen maken uit een multi-optioneel aanbod (modularisering). Individuele keuzemogelijkheden, maatwerk en variatie van het aanbod worden steeds belangrijker. In dit kader wordt ook wel gesproken van de ‘zap-toerist’. Meerdere activiteiten moeten binnen een vakantie mogelijk zijn. De behoefte aan afwisseling in de vrijetijdsbesteding groeit. Mensen zoeken rust, stilte en cultuurhistorie, maar ook evenementen en sensaties.

Het is dus noodzakelijk om diverse bouwstenen aan te bieden waaruit de bezoeker zelf een vakantie of een dagje uit kan samenstellen. De vraag naar op maat gesneden producten, gericht op authenticiteit en kwaliteit, neemt toe. Uniforme standaardproducten sluiten steeds minder goed aan op de vraag vanuit de markt. Hierbij is samenwerking en ketenvorming van belang. De verschillende sectoren en elementen uit de toeristisch-recreatieve sector in de gemeente Ommen maar ook de horeca, MKB en culturele sector zouden elkaar hierbij aan kunnen vullen.

De ‘kwaliteit van het leven’ wordt steeds belangrijker gevonden. Hierdoor is er een toenemende behoefte aan zogenaamd ‘weldaadtoerisme’ (culinaire weekends, sauna’s en dergelijke) in een rustige, ruime en schone omgeving, om te kunnen onthaasten en verwend te worden. Bij de ‘kwaliteit van het leven’ past behalve weldaadtoerisme ook een toenemende belangstelling voor actief en gezond toerisme. Op dit terrein heeft Ommen en omgeving de bezoeker voldoende te bieden. Er is een keur aan wandel- en fietsroutes. Ook zijn er iets actievere en meer avontuurlijke mogelijkheden zoals kanoën.

Uit gegevens van het NRIT (Nederlands Research Instituut voor Recreatie en Toerisme) blijkt dat het aantal dagtochten in Nederland de afgelopen jaren krachtig is gegroeid, met name op doordeweekse dagen. Ook de gemiddelde reisafstand voor dagtochten is nadrukkelijk gestegen. Als vervoermiddel is hierbij de populariteit van de fiets duidelijk toegenomen en die van het openbaar vervoer afgenomen. De auto blijft met een lichte toename het meest populaire vervoermiddel. Met name het aantal korte dagtochten van twee tot vier uur is fors gestegen. Opvallend is dat de eigen woonplaats en de eigen provincie voor dagtochten nadrukkelijk aan populariteit hebben gewonnen. Recreëren dichtbij huis wordt dus belangrijker. Dit betekent dat de lokale bevolking in de gemeente Ommen alsmede in het Overijssels Vechtdal een belangrijke doelgroep zal blijven.

Naast bovenstaande trends die kansen bieden voor de toeristische ontwikkeling in Ommen, zijn er ook ontwikkelingen die enigszins een bedreiging vormen.

Zo vormen buitenlandse bestemmingen steeds vaker een concurrerende bestemming, ook voor kortere vakanties. Landsgrenzen zijn steeds minder een belemmering en van provincie- en gemeentegrenzen trekt de bezoeker zich al helemaal niets aan.

3.3 Marktontwikkelingen

In samenhang met de hiervoor genoemde trends dient ook rekening te worden gehouden met de volgende (landelijke) marktontwikkelingen.

Dagtoerisme

- groeiende vraag naar actieve vakanties, onder andere groei van aantal fietsers en wandelaars;
- gasten willen meer gebruik maken van de natuur, vooral sportief;
- stijgend opleidingsniveau en mede daardoor meer belangstelling voor cultuurhistorie;
- professionalisering bij de organisatie van evenementen en een verdergaande thematisering.

Verblijfstoerisme

- toenemende belangstelling van gezinnen met jonge kinderen en alleengaanden voor hotels;
- de vraag naar korte verblijfsmogelijkheden met hoge kwaliteit neemt toe;
- toeristen kiezen vaker voor kleinere bedrijven met een eigen sfeer;
- de vraag naar een verblijf in bungalows heeft de top bereikt;
- er is behoefte aan verbijzondering van het aanbod, niet meer van hetzelfde;
- de belangstelling voor overnachtingen op vaste standplaatsen neemt af, voor het verblijf op toeristische plaatsen neemt de belangstelling licht toe.

Vakanties

- het aantal vakanties neemt toe, met name het aantal korte vakanties;
- als gevolg van het toenemende aantal vakanties nemen ook de bestedingen toe;
- de toename zal zich niet alleen in Nederland manifesteren: buitenlandse bestemmingen vormen steeds meer een concurrerende bestemming, vooral voor lange vakanties.

3.4 Conclusie

Het is moeilijk om de grillige wensen van bezoekers in concrete producten te vangen. Ondernemers kunnen niet meer volstaan met het aanbieden van een maaltijd of een slaapplek van een goede kwaliteit: het aanbod moet worden omkleed met een bepaalde uitstraling en sfeer. Beleving staat hierbij centraal. Bij de consument moet een 'gevoelige snaar' worden geraakt die verder gaat dan de dienst die in wezen wordt geboden. Als die juiste snaar niet wordt geraakt, dan wordt uit het ruime aanbod al snel een andere bestemming gekozen.

De uitdaging is om op zoek te gaan naar de sfeer die het beste past bij de gemeente Ommen en ook goed te vermarkten is. De aanknopingspunten voor Ommen zijn de prachtige omgeving, de aanwezigheid van de Vecht (watersport) en de kwaliteiten van Ommen als Hanzestad, met haar oude gevels, boerderijen, kastelen, molens en musea. Enerzijds kunnen deze belangrijke waarden zorgen voor meer ruimte voor tot nu toe onderbelichte attracties/voorzieningen en anderzijds kunnen deze kleinere attracties een onderdeel gaan vormen voor een combinatie-bezoek aan Ommen.

Het is van belang om een thema te hanteren als kapstok, waaraan verschillende ontwikkelingen gehangen kunnen worden. Door zo'n kapstok liften de kleine toeristische voorzieningen met de grote mee en vice versa. Er dienen dus keuzes te worden gemaakt over inhoud, sfeer, presentatie en vorm.

Een thema kan meerdere trends in zich verenigen. Het is belangrijk dat de trends waarop wordt ingespeeld niet tegenstrijdig aan elkaar zijn. Het is belangrijk meerdere trends (maar niet *alle!*) te volgen, zodat zoveel mogelijk zintuigen geprikkeld worden en mensen niet snel uitgekeken raken op het gebied.

Hoofdstuk 4 Toeristisch-recreatieve visie

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is het toeristisch-recreatieve product van Ommen kwalitatief in beeld gebracht. Op basis van de resultaten van de analysefase begint dit hoofdstuk met een opsomming van de sterke en zwakke aspecten van toerisme en recreatie in Ommen, alsmede kansen en bedreigingen voor de sector. De volgende stap is het opstellen van een toeristische visie. Een dergelijke visie bestaat uit verschillende onderdelen: een thematische visie, strategische aandachtspunten, een functionele visie, een organisatorische visie en tenslotte een ruimtelijke visie.

4.2 Kansen en bedreigingen

Op basis van de analyse van het toeristisch-recreatieve product in Ommen, een analyse van het gemeentelijke beleid alsmede een analyse van relevante trends en marktontwikkelingen, kunnen de sterke en zwakke aspecten van toerisme en recreatie in Ommen benoemd worden. Hiervoor is ook informatie uit de schriftelijke enquête en de groepsgesprekken gebruikt. Aan de hand van deze sterktes en zwaktes zijn kansen en bedreigingen aan te geven. Dit alles is hieronder in kernachtige bewoordingen in tabelvorm weergegeven.

Sterktes	Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> • aantrekkelijk gevarieerd landschap met hoge natuurwaarden • uitgebreid routenetwerk voor wandelen en fietsen • groot en gevarieerd verblijfsrecreatief aanbod • cultuurhistorisch erfgoed en landschap zorgen voor streekeigen identiteit • gemeentes en de grotere campings zijn op regionaal niveau (Overijssels Vechtdal) goed georganiseerd 	<ul style="list-style-type: none"> • het centrum van Ommen heeft geen gastvrije uitstraling • het eigen karakter van Ommen is niet herkenbaar in de stad (geen relatie met de Vecht, historie onderbelicht) • geen eenduidig, samenhangend aanbod van dagrecreatieve voorzieningen • beperkte relatie tussen stad en buitengebied • lokale informatievoorziening laat te wensen over
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> • cultuurhistorisch erfgoed beter beleefbaar maken • plattelandstoerisme biedt mogelijkheden • afstemming tussen bestaande dagrecreatieve voorzieningen • natuurbeleving versterken 	<ul style="list-style-type: none"> • mogelijk spanningsveld tussen natuur/landschap en verblijfsrecreatie • geen eenduidig beeld van Ommen • groeiende concurrentieslag om de toerist • onvoldoende afstemming en samenwerking binnen het toeristisch-recreatieve werkveld • Concentratie van recreatiedruk in het hoogseizoen: gevolgen voor toeristische kwaliteit, verkeersmobiliteit en mogelijke overlast voor inwoners

Met deze kansen en bedreigingen in het achterhoofd, gecombineerd met de aanknopingspunten die huidige trends en ontwikkelingen in de toeristisch-recreatieve

markt bieden, is een thematische visie geschetst die de toekomstige toeristische profilering van Ommen aangeeft

4.3 Thematische visie: profilering

De thematische visie voor de verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie in Ommen is gebaseerd op drie pijlers, te weten het toeristische karakter van de gemeente, de streekeigen cultuurhistorie en het fraaie landschap. De combinatie van deze drie elementen is wat Ommen uniek maakt. De kwaliteiten versterken elkaar en bieden zo talloze mogelijkheden voor de ‘beleving’ van Ommen in al haar facetten. Deze drie pijlers zouden ook wel het toeristische profiel van Ommen genoemd kunnen worden. Ze staan voor wat Ommen op dit moment te bieden heeft, maar ook voor het streefbeeld voor de toekomst, waar dus verder aan gewerkt moet worden. De pijlers zijn hieronder als drie sub-thema’s nader omschreven.

Gastvrij Ommen

Het toeristische karakter van een gemeente is te omschrijven als het totaal van het toeristisch-recreatieve aanbod plus de uitstraling van het gebied. Het is zodoende een combinatie van ‘hardware’ en ‘software’, van tastbaar en ontastbaar. Hier geldt dat het geheel meer is dan de som der delen. Het totaalpakket aan toeristisch-recreatieve voorzieningen moet in de juiste context en sfeer gepresenteerd worden, wil een gemeente bezoekers trekken én blijven trekken. Wat gedaan kan worden om het toeristisch-recreatieve product (de hardware) in Ommen verder te verbeteren, wordt beschreven in paragraaf 4.5 (functionele visie).

Deze paragraaf gaat verder in op de ‘software’ van toeristisch-recreatief Ommen, te weten de uitstraling van de gemeente. Centraal begrip hierbij is gastvrijheid. De toerist of recreant is te gast in Ommen en dient zich welkom te voelen. Een groot aantal zaken draagt bij aan een gastvrije uitstraling: service, vriendelijkheid, veiligheid, voldoende parkeergelegenheid, een sfeervol stadscentrum, groenvoorzieningen en geen zwerfvuil op straat of in de natuur. Het begrip gastvrijheid benadrukt zodoende het belang van het integrale beleidskader waarin toerisme en recreatie bekeken moet worden.

Op en top Ommen

Gastvrijheid heeft te maken met een bepaalde uitstraling. Door het eigen karakter van een gemeente/plaats te benadrukken kan deze uitstraling verkregen en versterkt worden. Een plaats die trots is op haar geschiedenis, haar inwoners, haar dialect en haar successen, straalt dit uit. Door al deze aspecten optimaal te ontwikkelen, kan Ommen tegelijkertijd haar Sallandse karakter benadrukken én zich hierin onderscheiden van andere gemeenten in de regio.

In Ommen zijn talloze tastbare en minder tastbare artefacten aanwezig die de bezoeker inzicht kunnen geven in het verleden en het heden van de gemeente. Gebouwen als molens en boerderijen schetsen een beeld van het (agrarische) arbeidsverleden van de streek. Moderne boerderijen laten ook zien dat de landbouw nog volop in bedrijf is. Havezaten, kastelen en adellijke huizen laten de gegoede kant van Ommen zien. Ook de buurtschappen van Ommen zijn bijzondere cultuurhistorische elementen. Maar ook minder tastbare overblijfselen behoren tot het karakter van Ommen, zoals de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de geschiedenis van de inwoners van de gemeente en de verhalen die hierover verteld kunnen worden.

Cultuurhistorie is op dit moment nog enigszins onderbelicht in het toeristisch-recreatieve product van de gemeente Ommen. Het is aanbevelenswaardig deze meer zichtbaar te maken omdat op deze manier het eigen karakter van Ommen benadrukt wordt. Dit kan gerealiseerd worden door bijvoorbeeld thematische routes langs bezienswaardige plakken in de gemeente Ommen, informatieborden bij cultuurhistorisch waardevolle boerderijen of verhalen vertellen over en door Ommenaren. Ook zijn in Ommen enkele landschapsschilders actief geweest. Hun favoriete plekken zouden in het landschap zichtbaar gemaakt kunnen worden.

Beleef de natuur in Ommen!

Ommen is een groene gemeente. Het fraaie, afwisselende landschap is voor bezoekers een belangrijke reden om te kiezen voor een verblijf in Ommen. De natuur fungeert als het decor waartegen een heel scala aan toeristisch-

recreatieve activiteiten wordt ondernomen. De afwisseling en omvang van de natuurgebieden in Ommen (waaronder ook de Vecht en de Regge) bieden ruimte en mogelijkheden voor verschillende vormen van natuurbeleving. Deze natuurbeleving kan aangegeven worden als een spectrum, van extensieve tot meer intensieve activiteiten. De mate van intensiteit heeft betrekking op de ruimtelijke impact van de activiteit. Het spectrum gaat van genieten van rust en stilte, flora en fauna bestuderen, avontuurlijke nachttochten door de natuur tot mountainbiken door de bossen en een sportief survivalparcours.

Natuur is een kwetsbare kwaliteit, die niet zomaar en onbeperkt toeristisch geëxploiteerd kan worden. Aan de verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie in Ommen dienen dan ook duidelijke randvoorwaarden gesteld te worden, om bescherming van de natuurgebieden te waarborgen. Zo geven het gemeentelijke bestemmingsplan buitengebied en het streekplan aan welke zones uitgesloten zijn van verdere ontwikkelingen en in welke gebieden nog wel mogelijkheden zijn.

4.4 Strategische aandachtspunten

Het opstellen van alleen een thematische visie is niet voldoende. Om de thematische visie daadwerkelijk om te zetten in beleid, dient deze aanvuld te worden met strategische aandachtspunten. Voor de verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie in Ommen zijn drie aandachtspunten geformuleerd, die bij alle toekomstige beleidsbeslissingen met betrekking tot de sector voor ogen gehouden moeten worden, namelijk

- differentiatie
- kwaliteit
- samenhang

De drie strategische aandachtspunten moeten er voor zorgen dat de toeristische uitstraling van Ommen versterkt wordt, terwijl tegelijkertijd de relatie met het landschap op passende wijze behouden blijft.

Alvorens nader op deze drie aandachtspunten in te gaan, wordt allereerst uiteengezet waarom voor deze aanpak is gekozen.

Ommen heeft op dit moment een zeer ruim en gevarieerd aanbod van toeristisch-recreatieve voorzieningen. Dit is een gunstige uitgangssituatie, waar men met recht trots op mag zijn. Dit betekent echter niet dat Ommen op haar lauweren kan gaan rusten. Concurrentie is op komst; niet alleen in de regio en Nederland maar zelfs internationaal. Om de huidige sterke positie te behouden, is het nu van belang om duidelijke beleidskeuzes te maken. Het is zaak een passend evenwicht te vinden én te bewaren met betrekking tot de ontwikkeling van recreatie en toerisme in Ommen. Er mag geen spanningsveld ontstaan tussen natuur/landschap en recreatie/-toerisme. De grens en de draagkracht van het gebied mogen niet overschreden worden, maar wanneer is deze bereikt? Veel Ommenaren (niet alleen inwoners, maar ook ondernemers) zijn bang voor een 'Valkenburg-scenario'. Onderstaande drie aandachtspunten kunnen helpen het evenwicht te bewaren.

Diversiteit

Diversiteit is op dit moment al een van de sterke aspecten van toeristisch-recreatief Ommen. Het begrip heeft in de huidige situatie betrekking op het gevarieerde aanbod aan verblijfsaccommodaties en op de landschappelijke afwisseling. Met deze kwaliteiten biedt Ommen 'voor elk wat wils'. Het is zaak deze diversiteit verder uit te breiden. Diversiteit heeft betrekking op verschillende aspecten:

- **Aanbod.** Bezoekers moeten kunnen kiezen uit een gevarieerd aanbod van dag- en verblijfsrecreatieve voorzieningen.
- **Ruimte.** De landschappelijke diversiteit dient in stand gehouden te worden. Bezoekers willen kunnen kiezen uit verschillende 'omgevingstypen', zoals natuur en water, maar ook het centrum van Ommen is een voor bezoekers interessant omgevingstype.
- **Beleving.** De grote ruimtelijke diversiteit biedt mogelijkheden voor zeer uiteenlopende vormen van toeristisch-recreatieve beleving. Zo is er in Ommen niet alleen

- ruimte om tot rust te komen in de natuur, maar ook om drukte en levendigheid op te zoeken tijdens evenementen en in het stads centrum.
- Tijd. Seizoensverbreding (diversiteit met betrekking tot tijd) is een aspect waar Ommen haar voordeel mee kan doen. Seizoensverbreding heeft twee doeleinden. Ten eerste een betere spreiding van bezoekers over het jaar realiseren. Ten tweede nieuwe doelgroepen aanspreken, zoals bijvoorbeeld ouderen (55+) die niet aan schoolvakanties gebonden zijn. Er is een groeiende vraag naar korte vakanties in het voor- en naseizoen.

Kwaliteit

Kwaliteitsverbetering is een veel gehoord begrip als het gaat om de ontwikkeling van toerisme en recreatie. Zeker in een gemeente als Ommen, waar al een zeer ruim aanbod aan voorzieningen is, gaat het niet zozeer om kwantitatieve uitbreiding maar veeleer om verbetering en verfijning van het bestaande aanbod. Hoewel kwaliteit een bedrijfsgebonden en subjectief begrip is, kunnen toch enkele aspecten aangegeven worden waarop het begrip betrekking heeft:

- natuur
- veiligheid
- centrum van Ommen
- openbare ruimte
- service (niet gelijk aan luxe)
- een juiste prijs/kwaliteit verhouding
- gastvrijheid

Samenhang

Samenhang is een essentieel onderdeel van een succesvolle toeristische sector. Het betreft hier zowel thematische als organisatorische samenhang. Door middel van thematische samenhang wordt het toeristisch-recreatieve aanbod op een voor bezoekers aantrekkelijke en logische wijze gepresenteerd.

Organisatorische samenhang heeft betrekking op het tot stand brengen van allerlei samenwerkingsverbanden (ketens) binnen het toeristisch-recreatieve werkveld. De diverse branches

moeten onderling samenwerken, dus de natuurorganisaties kunnen zich verenigen of de cultuurorganisaties. Zo zijn de stacaravan-bedrijven reeds verenigd. Maar ook tussen deze branches kan meer samengewerkt worden. Dit kan om hele concrete zaken aan te pakken, zoals het opzetten van een arrangement, maar ook om ideeën, ervaringen en problemen uit te wisselen. In paragraaf 4.6 wordt hier meer aandacht aan besteed.

4.5 Functionele visie

Naast een thematische visie is ook een functionele visie geformuleerd voor de verschillende elementen van het toeristisch-recreatieve product in Ommen. Deze paragraaf geeft voor elk van de functionele elementen een visie op de toekomstige ontwikkeling. Er worden handreikingen gedaan voor concrete beleidskeuzes. Ook wordt voor elk functioneel element aangegeven welke strategische aandachtspunten uit paragraaf 4.4 van belang zijn voor het gemeentelijke beleid.

Verblijfsrecreatie

In de analyse (hoofdstuk twee) is reeds vastgesteld dat Ommen een zeer ruim en gevarieerd aanbod aan verblijfsrecreatie heeft. Kwantitatieve uitbreiding van het aanbod heeft dan ook geen beleidsprioriteit. Maar de aandacht voor innovatie en nieuwe impulsen mag niet verslappen. Dit betekent dat uitbreiding van bestaande voorzieningen en vestiging van nieuwe voorzieningen in Ommen mogelijk moet zijn. De geconstateerde ruimtebehoefte van bestaande verblijfsrecreatieve bedrijven bedraagt 70 hectare. Hiertoe dient de gemeente dan wel duidelijk beleid te formuleren waarin zij strikte randvoorwaarden aangeeft waaronder uitbreiding of nieuwvestiging mogelijk dan wel gewenst is. De volgende randvoorwaarden zijn in dit kader relevant:

- uitbreiding moet leiden tot kwaliteitsverbetering van het aanbod;
- uitbreiding moet inspelen op een duurzame trend in de markt;
- uitbreiding dient een groeiende doelgroep aan te spreken, bijvoorbeeld actieve ouderen;

- uitbreiding moet zorgen voor verbijzondering van het aanbod (niet meer van hetzelfde);
- uitbreiding dient aan te sluiten bij het toeristische profiel van Ommen;
- er dient voldoende aandacht besteed te worden aan landschappelijke inpassing van ontwikkelingen;
- de schaal/omvang van de ontwikkeling moet passen bij de beoogde locatie.

Deze randvoorwaarden betekenen echter niet dat ondernemers die hieraan voldoen, op elke locatie in de gemeente mogen uitbreiden. Bepalingen en wetgevingen in de planologische en ruimtelijke ordeningsfeer (zowel van de gemeente als van de provincie) gelden uiteraard boven deze randvoorwaarden.

Het gemeentelijk beleid dient er op gericht te zijn om permanente bewoning van recreatiewoningen/kampeermiddelen te voorkomen dan wel te beëindigen. Dat is vanuit het toeristisch-recreatieve oogpunt ook de gewenste situatie. Het voornemen is om met de Vechtdalgemeenten een gezamenlijke notitie over dit onderwerp op te stellen.

Beleidsaandachtspunten voor verblijfsrecreatie

- diversiteit
- kwaliteit

Dagrecreatie

Het aanbod aan dagrecreatieve voorzieningen in de gemeente Ommen is op dit moment vrij beperkt en onsamenvattend. De meeste voorzieningen zijn kleinschalig van karakter. Allereerst dient de gemeente (samen met het toeristisch-recreatieve werkveld) aandacht te besteden aan inventarisatie van het bestaande aanbod en aan het creëren van samenhang hiertussen. Dit kan door overkoepelende thema's te formuleren (zie bijvoorbeeld paragraaf 4.3) en samenwerking te stimuleren. Vervolgens dient het aanbod door middel van promotie beter kenbaar gemaakt te worden aan bezoekers.

Wanneer deze zaken op orde zijn, kan aandacht besteed gaan worden aan kwantitatieve uitbreiding van het aanbod. Van verschillende

kanten is aangegeven dat er behoefte is aan een overdekte (slecht-weer) dagrecreatieve voorziening in Ommen. Vooral in het kader van seizoensverbreding kan dit relevant zijn. Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat de omvang en het karakter van deze voorziening passen bij het toeristische profiel van de gemeente. Zo is een grootschalige 'leisure-achtige' voorziening niet op z'n plaats in Ommen. Verder dient de gemeente voor de groei en uitbreiding van het dagrecreatieve aanbod dezelfde randvoorwaarden te laten gelden als voor de ontwikkeling van verblijfsrecreatie (zie eerder in deze paragraaf).

Beleidsaandachtspunten voor dagrecreatie

- kwaliteit
- samenhang

Plattelandstoerisme

Het landelijke gebied wordt van productieruimte steeds meer consumptieruimte. Nu de agrarische functie verder afneemt, neemt de recreatieve functie van het landelijke gebied toe. In dit kader biedt het landelijke gebied van Ommen dan ook aanknopingspunten voor allerlei toeristisch-recreatieve ontwikkelingen. De reconstructie onderschrijft deze ontwikkeling. Wel is het belangrijk om te onderstrepen dat toerisme en recreatie voor de meeste agrariërs slechts een aanvulling is op hun inkomen of een middel om hun eigen werkgelegenheid veilig te stellen. Recreatie 'bij de boer' is vaak kleinschalig en de resultaten zijn navenant. Voor kamperen bij de boer wordt voor de komende tien jaar een quotering gehanteerd van maximaal 15 bedrijven. Bij beëindiging van het agrarisch bedrijf vervalt het kamperen bij de boer. Vervolgens kan eventueel gekeken worden of (volledige) omschakeling naar een toeristische bestemming tot de mogelijkheden behoort.

Voor uitbreiding en nieuwvestiging van plattelandstoeristische initiatieven dient de gemeente Ommen dezelfde randvoorwaarden te hanteren als voor dag- en verblijfsrecreatie. Bovenal dient de gemeente te streven naar verbijzondering van het aanbod. Innovatie en nieuwe impulsen zijn hierbij van belang. Ook het streven naar een hoge diversiteit van het toeristisch aanbod op het platteland moet voorop staan.

Het stimuleren van plattelandstoerisme in Ommen sluit uitstekend aan bij verschillende trends en marktontwikkelingen. Zo is er een groeiende markt voor bijzondere verblijfsvormen. Ook is er een toenemende behoefte aan authenticiteit en echtheid waar te nemen. Het landelijke gebied en de mensen die er wonen en werken laten bezoekers hier wat van zien. Ondernemers kunnen niet meer volstaan met het aanbieden van een standaard product. Het aanbod moet een bepaalde uitstraling en sfeer hebben. Er wordt ook wel gezegd dat de toerist op zoek is naar een ‘beleving’. Hij/zij wil een ervaring hebben die bij zal blijven. Ook hier geldt zodoende dat verbijzondering van het aanbod belangrijk is. Gezamenlijke promotie van het agro-toeristische aanbod is wenselijk.

Ommen heeft een zeer omvangrijk buitengebied. Het is de wens van de gemeente om de relatie tussen de stad en het buitengebied verder te versterken. Dit kan door het platteland op bepaalde momenten en manieren naar de stad te halen, bijvoorbeeld door een agrarisch evenement te organiseren. Dit gebeurt reeds als een onderdeel van de Bissingh dagen. De enthousiaste reacties hierop laten zien dat er ruimte is om dit onderdeel uit te breiden of op zichzelf te laten staan. Ook kan de verkoop van agrarische/streekproducten in de stad gestimuleerd worden. Wellicht zijn er ook mogelijkheden om de stad naar het platteland te halen.

Beleidsaandachtspunten voor plattelandstoerisme

- diversiteit
- kwaliteit

Routes

Uit de analyse (hoofdstuk twee) is gebleken dat er op dit moment in Ommen reeds een ruim voldoende aanbod is van diverse soorten routes. Gezien de trends en ontwikkelingen in de markt kan het aantal fiets- en wandelroutes nog verder uitgebreid worden. In bepaalde gebieden van Ommen zal toename van routes ongewenst zijn om de rust in het buitengebied niet te verliezen. Aandachtspunten voor de verdere ontwikkeling van routes in de gemeente Ommen zijn het zorgen voor duidelijke bewegwijzering, het realiseren van ontbrekende schakels, onderhoud van paden (veiligheid), verbindingen leggen

tussen routes binnen en buiten de gemeente (realiseren van een samenhangend netwerk) en zorgen voor diversiteit (verschillende vervoermiddelen, afstanden en belevingsmogelijkheden). Verder kunnen de Vecht en de Regge meer gebruikt worden voor routegebonden recreatie, zowel op als langs het water.

Beleidsaandachtspunten voor routes

- diversiteit
- samenhang

Promotie

Promotie dient plaats te vinden in regio's die voor de afnemers van het product herkenbaar zijn. In Nederland zijn maar weinig regio's of gebieden te vinden die een volstrekt eigen identiteit hebben, bijvoorbeeld de Veluwe, de Achterhoek of Zuid-Limburg. Ook het Overijssels Vechtdal vormt een voor toeristen herkenbare eenheid. Het toeristisch-recreatieve profiel van Ommen is nauw verweven met het imago van het Overijssels Vechtdal. De regio VVV Zwolle, Kampen & Overijssels Vechtdal, in samenwerking met het Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme, is de aangewezen organisatie om de kernactiviteit van promotie uit te voeren. Promotie is nadrukkelijk geen gemeentelijke kerntaak. In het kader van de Euregio zijn er kansen op meer op het internationale vlak aan promotie te doen.

Beleidsaandachtspunten voor promotie

- samenhang
- diversiteit

4.6 Organisatorische visie

Om alle ambities zoals geformuleerd in deze visie waar te maken, zijn de volgende zaken uitermate belangrijk:

- een stimulerende en voorwaardenscheppende rol van de gemeente;
- een regulerende en handhavende rol van de gemeente;
- kansen benutten die zich in het kader van andere beleidsterreinen voordoen, kortom een integrale beleidsbenadering;

- een actief en innovatief toeristisch-recreatief werkveld;
- betrokkenheid en deelname van alle belanghebbenden bij de ontwikkeling van toerisme en recreatie in Ommen.

Dit alles vergt een effectieve organisatie, van de gemeente en van het toeristisch-recreatieve werkveld.

Binnen de gemeentelijke organisatie is interne afstemming van belang voor een integrale benadering van het beleidsveld toerisme en recreatie. Verder dient de gemeente zorg te dragen voor één duidelijk loket waar toeristische ondernemers terecht kunnen. Daarnaast is de gemeente belast met regelgeving, handhaving en veiligheid. Behalve met haar specifieke toeristisch-recreatieve beleid, draagt de gemeente ook concreet bij aan de ontwikkeling van het beleidsveld met haar evenementenbeleid, de reconstructie, de centrumvisie en het beheer van de openbare ruimte. Ook infrastructurale zaken als bereikbaarheid, verkeersproblematiek en parkeerbeleid zijn van belang bij een integraal toeristisch-recreatief beleid.

Voor een succesvolle toeristisch-recreatieve toekomst van Ommen is een goede samenwerking en afstemming binnen het toeristisch-recreatieve werkveld van essentieel belang. Dit is vooral belangrijk om concrete zaken, zoals productontwikkeling, daadwerkelijk van de grond te krijgen. Het is van belang dat goed gecommuniceerd wordt tussen de diverse actoren in het toeristische veld, dat men goed op de hoogte is van elkaars activiteiten, van elkaars mogelijkheden en vooral ook van elkaars problemen. Structureel overleg, begrip voor elkaars situatie, afstemming en taakverdeling zijn hiervoor noodzakelijk. Daarbij moet idealiter gewerkt worden vanuit één visie op de toeristische ontwikkeling en één pakket aan maatregelen.

Gezien de grote omvang en de diversiteit van de toeristisch-recreatieve sector in Ommen zal het wellicht lastig (maar niet onmogelijk) zijn om een toeristisch platform op te zetten waarin alle ondernemers zich vertegenwoordigd weten. Als minimum optie moet daarom gestreefd worden

naar samenwerking per branche, dus plattelandstoerisme, natuurtoerisme, cultuurtoerisme, hotelsector, natuurcampings et cetera. Vooral voor de kleinere ondernemers, die het met name moeten hebben van het totaalproduct in Ommen, is samenwerking en afstemming van essentieel belang. Voor de grotere ondernemers, die op hun bedrijf reeds veel voorzieningen te bieden hebben, is vooral regionale samenwerking van belang.

4.7 Ruimtelijke visie

Optimale toeristische ontwikkeling vereist het maken van ruimtelijke keuzes via deelgebieden waarbinnen de verschillende functies ondergebracht worden. Om kwaliteitsverbetering en handhaving te waarborgen, thema's uit te kunnen werken, economische groei te bewerkstelligen, samenhang te verbeteren en verschillende ruimtelijke functies tegen elkaar af te wegen, dient een duidelijke ruimtelijke structuur aangebracht te worden. In het bijgevoegde kaartbeeld is de functionele visie op de ontwikkeling van toerisme en recreatie in Ommen (zie paragraaf 4.5) ruimtelijk vertaald.

Op het kaartbeeld is het grondgebied van de gemeente Ommen onderverdeeld in twee gebieden:

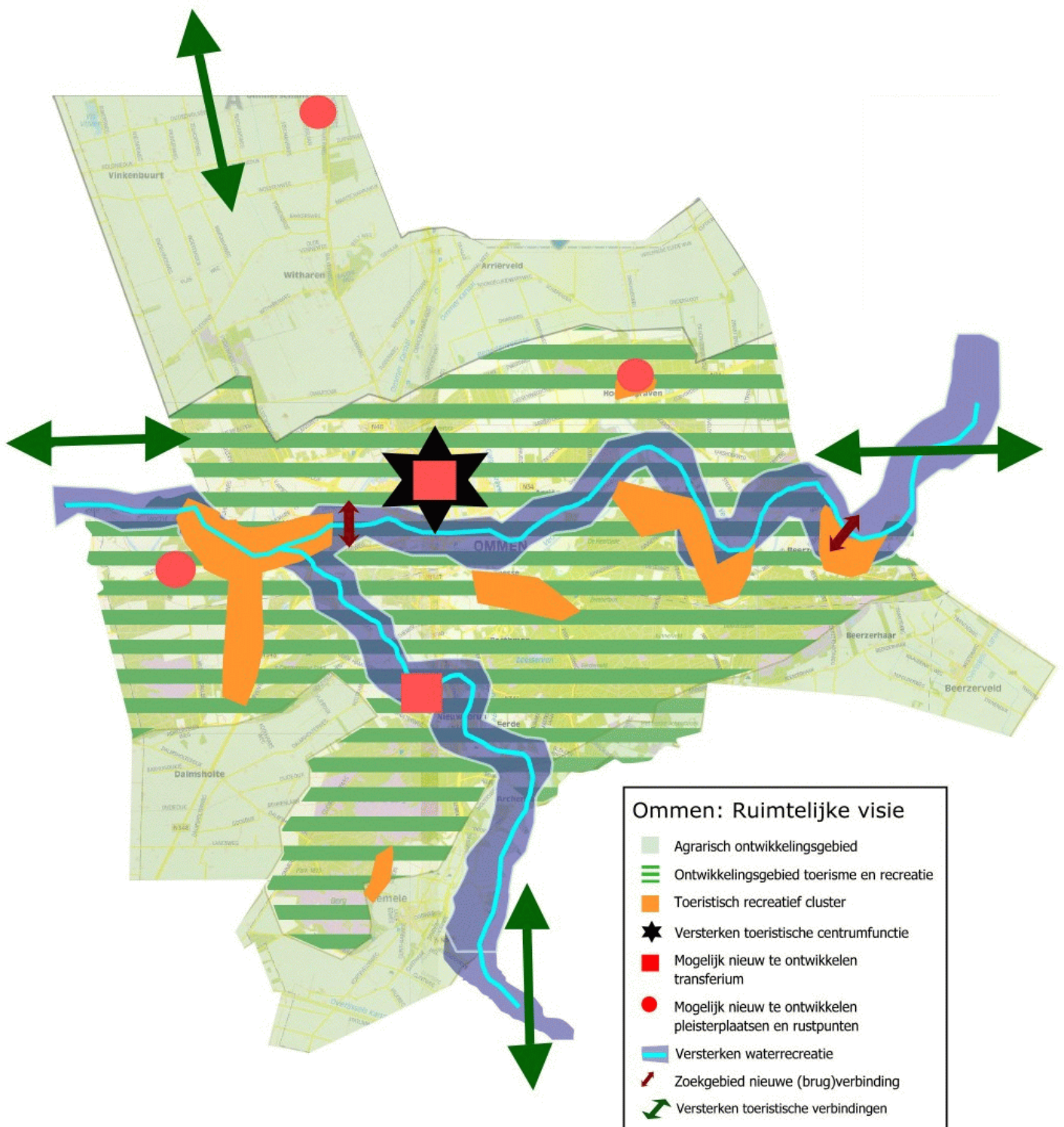
- een zone in het noorden en zuiden van de gemeente waar de nadruk ligt op agrarische ontwikkeling;
- een centrale zone waar ontwikkelingsmogelijkheden zijn voor recreatie en toerisme.

In deze centrale zone zijn ook ontwikkelingsmogelijkheden plattelandstoerisme, waarbij het vooral gaat om kleinschalige tot middelgrote vormen van toerisme en recreatie 'bij de boer'. Ook recreatief medegebruik, in de vorm van wandelen en fietsen en genieten van het landelijke gebied, speelt in deze zone. Binnen de centrale zone zijn ook enkele toeristisch-recreatieve clusters aangegeven. Onder de eerder genoemde randvoorwaarden zijn hier uitbreidingsmogelijkheden voor zowel dag- als verblijfsrecreatie, omdat hier reeds een concentratie is van voorzieningen. Clustering van voorzieningen op

enkele plaatsen die daarvoor voldoende draagvlak hebben, geniet de voorkeur boven landschappelijke versnippering.

Verder zijn op de kaart mogelijke locaties voor transferia en voor pleisterplaatsen ('knooppunten' en 'PWF-plaatsen' genoemd in de reconstructie) aangegeven. Hoe dergelijke locaties eruit zien en welke functies ze vervullen, is beschreven in paragraaf 5.2. Bedoeling is in Ommen een netwerk van transferia en pleisterplaatsen op strategisch gekozen locaties te realiseren. Deze locaties zijn bijvoorbeeld gekoppeld aan aantrekkelijke dorpen, zoals Vilsteren, of aan cultuurhistorische elementen, zoals de Ommerschans. Het centrum van Ommen is ook een belangrijk toeristisch-recreatief kernpunt. Hier bevindt zich een grote concentratie aan voorzieningen die voor bezoekers van belang zijn. Het is zaak de toeristische kernfunctie van het centrum van Ommen verder te versterken. Door middel van de Centrumvisie wordt hier reeds aan gewerkt.

Het zwaartepunt van toeristisch-recreatieve voorzieningen in Ommen (zoals routes en verblijfs-accommodaties) ligt op dit moment in het zuiden van de gemeente. In het kader van de spreiding van de recreatiedruk kunnen meer routes en verbindingen naar het noorden gelegd worden, bijvoorbeeld met het Drents plateau. Met name in het noorden van de gemeente ontbreken nog enkele schakels in het toeristisch-recreatieve netwerk, bijvoorbeeld met de gemeente Dalfsen. Het maken van verbindingen tussen het Vechtdal en het Reesdal, zal ten goede komen aan Ommen-noord. Ook in het zuiden richting de gemeente Hellendoorn zouden nog meer toeristische verbindingen gemaakt kunnen worden. Ook over de Vecht zijn nog meer verbindingen gewenst, met name voor fietsers en wandelaars. Op deze manier wordt het recreatieve netwerk ten noorden en ten zuiden van de Vecht meer samenhangend.

Als vertaling van het strategische beleid, zoals dat tot stand is gekomen in de voorgaande hoofdstukken, volgt nu in hoofdstuk 5 een eerste uiteenzetting van projectideeën die de voorgestane visie mogelijk kunnen ondersteunen.

Met nadruk moet worden gesteld dat het gaat om ideeën waarvan het draagvlak, de haalbaarheid, de benodigde investering, het mogelijke tijdpad en de ambtelijke inzet nog nader moet worden onderzocht.

Te zijner tijd kunnen de ideeën, na prioritering en mede op basis van de hiervoor genoemde punten, nader worden uitgewerkt in een projectbeschrijving. Voorgaande informatie zal leiden tot een weloverwogen keuze of een project kan worden uitgevoerd.

Hoofdstuk 5 Van strategie naar concretisering

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een aantal projecten voorgesteld om de toeristische ambities van Ommen te verwezenlijken. Door middel van deze projecten wordt de strategische visie geconcretiseerd en uitvoerbaar. De projecten zijn onderverdeeld naar de drie thema's uit de visie (Gastvrij Ommen, Op en top Ommen en Beleef de natuur in Ommen). De projectideeën zijn gebaseerd op informatie uit de schriftelijke enquête, een reeks gesprekken en een werkbijeenkomst. Ook is gekeken naar voor Ommen relevante trends en marktontwikkelingen.

De lijst van projecten biedt zowel kleinschalige activiteiten (die snel realiseerbaar zijn en waarbij op korte termijn resultaten zichtbaar worden) als projecten die ambitieuzer zijn en waarvoor een langere adem nodig is. Naast een korte omschrijving van elk projectvoorstel is ook aangegeven het doel, de trekker van het project (de verantwoordelijke organisatie) en het tijdpad van het project.

5.2 Projecten Gastvrij Ommen

1. Toeristische verbindingen over de Vecht

Bij de gesprekken en de werkbijeenkomst is verschillende keren naar voren gekomen dat Ommen moeilijk bereikbaar is vanuit het gebied ten zuiden van de Vecht, waar zich de grootste concentratie verblijfsrecreatie bevindt. Om het voor de toerist makkelijker te maken om Ommen te bezoeken zijn fiets- en wandelverbindingen over de Vecht nodig. Dit hoeft niet perse een brug te betekenen. Ook een trekpuntje kan een optie zijn. Een trekpuntje kan behalve een vervoerswijze ook een belevenis zijn, die de aantrekkelijkheid van de fietstocht naar Ommen vergroot.

Uit de werkbijeenkomst bleek tevens dat de meningen over de gewenste locatie van de verbinding(en) uiteen liepen. Een locatie- en haalbaarheidsonderzoek is daarom de eerste stap

die de gemeente dient te nemen, de realisering van de verbinding de tweede.

Doel: goede noord-zuid verbindingen over de Vecht

Trekker: gemeente Ommen

Tijdpad: realisering binnen vijf jaar

2. Uniforme bewegwijzering

Hoewel Ommen een uitgebreid routenetwerk kent, laat de bewegwijzering op sommige plekken nog te wensen over. Deze is niet altijd even herkenbaar, aantrekkelijk en overzichtelijk. Door gebruik te maken van één uniform bewegwijzeringssysteem kunnen deze problemen onder-vangen worden.

In steeds meer regio's in Nederland wordt daarom het zogenaamde knooppuntensysteem ingevoerd. Dit uit België overgewaaid systeem van bewegwijzering geeft fietsers en wandelaars de mogelijkheid een route op maat uit te stippelen. Door verschillende plekken (knooppunten) van een nummer te voorzien ontstaan 'oneindig' veel combinatiemogelijkheden voor routes van verschillende afstanden. Op zo'n knooppunt kan de recreant besluiten op dezelfde weg verder te gaan, of kiezen voor een andere route. Dit systeem is te gebruiken voor zowel wandelaars als fietsers.

De knooppunten zijn logische plaatsen voor de clustering van voorzieningen. Er kunnen informatieborden geplaatst worden waarop alle routes in de gemeente aangegeven staan, zodat de recreant weer een goede keuze kan maken voor het vervolg van zijn tocht. Eventueel kan ook gekozen worden om die borden te vervangen door een folder waarin de kaart is opgenomen.

Het opzetten van een uniform routesysteem is bij uitstek een regionale aangelegenheid. Wanneer het systeem verandert aan de gemeentegrens kan niet van uniformiteit, duidelijkheid en gebruiksgemak gesproken worden.

Doel: verbetering recreatieve bereikbaarheid
Trekker: provincie Overijssel en Regio IJssel-Vecht
Tijdpad: Realisering binnen drie jaar

3. Transferia

Tijdens het planproces is meerdere malen naar voren gekomen dat er in het buitengebied te weinig mogelijkheden zijn om wat te rusten, eten, drinken et cetera. Deze behoefte leeft bij de toerist. Bovendien kan het van economische betekenis zijn voor Ommen en met name het buitengebied. Het streven is in Ommen een netwerk van dergelijke punten te realiseren. Binnen het netwerk worden drie niveaus onderscheiden, van redelijk omvangrijk (transferium), gemiddelde omvang (pleisterplaats) tot zeer beperkt (rustpunt).

Een transferium is een combinatie van verscheidene voorzieningen. Hierbij valt te denken aan parkeergelegenheid, eet- en drinkmogelijkheden en fiets- of kanoverhuur. Een transferium is ook een start- en eindpunt van allerlei routes. Een attractieve voorziening sluit ook goed aan bij een transferium. Voor Ommen zijn Nieuwebrug en het centrum van Ommen mogelijke locaties voor deze transferiumfunctie.

Doel: verbeteren en spreiden recreatiemobiliteit
Trekker: toeristisch-recreatieve werkveld en gemeente Ommen
Tijdpad: te realiseren binnen twee tot vijf jaar

4. Pleisterplaatsen

De kern Vilsteren en de omgeving van de N34 nabij Hoogenraven (de Bootsman) zijn pleisterplaatsen. Hier zijn minder faciliteiten gewenst dan bij een transferium omdat de toeristisch-recreatieve draagkracht van deze plekken kleiner is. Elementen die hier een plaats kunnen krijgen zijn kleinschalig parkeren, knooppunt van routes, informatievoorziening, huren van fietsen, bankjes en picknicktafels.

Doel: toegankelijk en beleefbaar maken van het buitengebied
Trekker: toeristisch-recreatieve werkveld en gemeente Ommen
Tijdpad: te realiseren in twee tot drie jaar

5. Rustpunten

Een rustpunt/afstappunt is zeer beperkt van omvang. Het is niet meer dan een kruispunt van enkele routes, met bijvoorbeeld een informatiebord/kaart en een bankje of een picknicktafel. Het bevordert de herkenbaarheid wanneer deze plekken op een uniforme manier worden vormgegeven. De Ommerschans zou kunnen gaan fungeren als een dergelijk rustpunt.

Doel: toegankelijk en beleefbaar maken van het buitengebied
Trekker: toeristisch-recreatieve werkveld en gemeente Ommen
Tijdpad: te realiseren binnen twee jaar

6. Toegankelijkheid voor minder-validen

In Ommen zijn op dit moment reeds een aantal toeristisch-recreatieve voorzieningen voor minder-validen. Voorbeelden hiervan zijn de groepsaccommodatie De Imminkhoeve en Kijk-, Doe- en Zorgboerderij 'Aan het Zandeinde'. Uit de groeps gesprekken bleek dat deze groep gebruikers een aantal, voornamelijk infrastructurale, knelpunten ervaren bij hun bezoek aan Ommen. Het is daarom een goed streven de toegankelijkheid van Ommen en het buitengebied voor minder-validen verder te verbeteren. Hierbij kan gedacht worden aan verharde paden in het buitengebied, korte routes voor rolstoelen (ook voor kindervagens handig) en verbeterde rolstoel-toegankelijkheid van het centrum van Ommen. In de buurt van de Imminkhoeve wordt reeds gewerkt aan het realiseren van een geasfalteerd rolpad.

Doel: toegankelijkheid voor minder-validen vergroten
Trekker: gemeente Ommen
Tijdpad: te realiseren binnen drie jaar

7. Ruimte voor (bestaande) verblijfsrecreatieve bedrijven

Nieuwvestiging heeft geen beleidsprioriteit, tenzij het gaat om initiatieven die leiden tot product vernieuwing. Vooral het stimuleren van kwaliteitsbehoud en -verbetering van de reeds aanwezige verblijfsrecreatie is een belangrijke doelstelling voor Ommen. Vooral nog is middels onderzoek een ruimtebehoefte van 70 hectare geconstateerd. Uitbreiding kan betekenen dat er

een toename van het aantal verblijfseenheden plaatsvindt om het financiële draagvlak van een onderneming zeker te stellen. Een uitbreidingsverzoek zal altijd maatwerk zijn per bedrijf, waarbij de criteria zoals die zijn opgesomd in het beleidsplan zullen worden gehanteerd. Met betrekking tot het criteria landschappelijke inpassing kan de opstelling van een bedrijfsnatuurplan een meerwaarde betekenen. Met betrekking tot de toetsing van uitbreiding en nieuwvestiging worden gemeenten mede beïnvloed door het rijksbeleid en het provinciaal beleid. Voor Ommen blijft echter binnen de gestelde voorwaarden een positieve insteek voor de geconstateerde ruimtebehoefte en zal de gemeente daarin een stimulerende en voorwaardenscheppende rol in kunnen vervullen.

Doel: kwalitatieve uitbreiding verblijfsrecreatieve bedrijven
Trekker: ondernemers
Tijdpad: realisering binnen vijf jaar

5.3 Projecten Op en top Ommen

8. Openluchttheaters

In Ommen zijn twee openluchttheaters, gelegen op mooie plekken in het buitengebied, namelijk op landgoed 't Laar en bij de Besthmenerberg. De laatste van deze twee theaters heeft de grootste capaciteit. Deze openluchttheaters worden op dit moment allesbehalve intensief gebruikt. Er dient onderzocht te worden hoe de benutting van deze voorzieningen de komende jaren kan worden verbeterd en of hier marktvoor is. De coördinatie van de programmering van bestaande en toekomstige voorstellingen is hierbij een belangrijk aandachtspunt.

De inhoud en vorm van de voorstellingen kan variëren zodat een breed publiek (zowel inwoners als bezoekers, jong en oud) aangetrokken wordt. Hierbij kan gedacht worden aan theater, toneel, musicals, film (openluchtbioscoop) en concerten. De voorstellingen kunnen verschillende thema's hebben, zoals bijvoorbeeld de geschiedenis van Ommen, de natuur, lokale muzikale tradities en dergelijke. Ook kunnen de openluchttheaters gebruikt worden als locaties bij evenementen.

Door intensief gebruik en verbeterde promotie kunnen de openluchttheaters in Ommen uitgroeien tot een dagattractie van formaat en zo bijdragen aan de profilering van cultureel Ommen. Er zijn diverse organisaties en verenigingen die bij een dergelijk project betrokken kunnen zijn en het initiatief kunnen nemen om voorstellingen te houden, zoals bijvoorbeeld het Cultuur Platform Ommen en de Carrousel.

Doel: profilering van cultureel aanbod
Trekker: diverse organisaties en verenigingen
Tijdpad: realisering binnen twee jaar

9. Ommerschans beter benutten

De Ommerschans leent zich bij uitstek om de unieke cultuurhistorie van Ommen verder tot uiting te laten komen. Met het inzichtelijk maken van de geschiedenis van deze bijzondere 'voorziening' kan de Ommerschans meer gaan betekenen als informatieve en educatieve dagattractie. Zowel de militaire geschiedenis als de Ommerschans als bedelaarskolonie bieden veel aanknopingspunten. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat ontwikkelingen moeten passen bij de schaal en het karakter van de Ommerschans. Het zal dus gaan om kleinschalige ingrepen. Het verder ontwikkelen van de Ommerschans heeft als positief neveneffect dat recreatie ten noorden van de Vecht een impuls krijgt.

Doel: cultuurhistorie beleefbaar maken
Trekker: Staatsbosbeheer (grondeigenaar) en stichting Ommerschans
Tijdpad: realisatie binnen drie jaar

10. Tinnenfigurenmuseum

De collectie van het Nationaal Tinnenfigurenmuseum is uniek in Nederland. Gehuisvest in een prachtig gebouw en gelegen op een prominente locatie in Ommen, kan het museum een meer centrale plek innemen in toeristisch-recreatief Ommen. Bijvoorbeeld in het kader van themaroutes en evenementen kunnen de tinnen figuren - letterlijk - op meerdere plekken en momenten in Ommen terugkomen. Kinderen zullen daarbij de meest geschikte doelgroep zijn. Ook in de promotie van Ommen zouden de tinnen figuren als herkenbaar element gebruikt kunnen worden.

Doel: verdere profilering van Tinnenfigurenmuseum en van relatie van het museum met Ommen

Trekker: Tinnenfigurenmuseum

Tijdpad: realisatie binnen twee jaar

11. Evenementen

De gemeente Ommen kent een behoorlijk aantal evenementen, vooral geconcentreerd in het hoogseizoen. Het is niet zozeer wenselijk het aantal evenementen uit te breiden, zeker in verband met mogelijke overlast voor de inwoners van Ommen. Wel is het belangrijk de kwaliteit van en de samenhang tussen de bestaande evenementen te vergroten. Evenementen dienen te passen binnen het toeristisch profiel van Ommen en aan te sluiten bij het karakter van Ommen (kleinschalig en sfeervol). Evenementen kunnen ook gebruikt worden als instrument om seizoensverbreding te realiseren.

Afhankelijk van het soort evenement en de omvang dient een geschikte locatie gevonden te worden. Voor evenementen met een agrarisch thema is een locatie in het buitengebied een mogelijkheid. Vanaf 2004 zal de gemeente Ommen participeren in het Interreg-programma UR-BAL, waarin agrarisch getinte evenementen kunnen worden meegenomen. Een evenement kan ook op meerdere (kleinschalige) locaties tegelijkertijd plaatsvinden. Verder is het belangrijk dat evenementen inhoudelijk en wat betreft tijd op elkaar zijn afgestemd.

Doel: betere kwaliteit van en afstemming tussen evenementen

Trekker: diverse betrokkenen

Tijdpad: te realiseren binnen een tot drie jaar

12. Plattelandstoerisme stimuleren

Als gevolg van voortschrijdende veranderingen in de landbouw zal de gemeente Ommen de komende jaren in toenemende mate geconfronteerd worden met aanvragen van agrariërs voor bestemmingswijzigingen en vergunningen. Hierbij dient in eerste instantie gekeken te worden naar de voorwaarden die de provincie aan dergelijke ontwikkelingen stelt in het Streekplan. In hoofdstuk 4.5 is beschreven wat de beleidskeuzes van de gemeente Ommen zijn inzake plattelandstoerisme.

Door meer specifiek beleid ten aanzien van plattelandstoerisme te formuleren, kan de gemeente Ommen op actieve wijze bijdragen aan het stimuleren van plattelandsvernieuwing in haar buitengebied. Speciale aandachtspunten hierbij kwaliteitsverbetering en verbijzondering van het toeristisch-recreatief aanbod op het platteland. Initiatieven die hieraan bijdragen dienen dan ook de ruimte te krijgen van de gemeente (uiteraard binnen gestelde provinciale en gemeentelijke randvoorwaarden).

Doel: stimuleren van kwalitatief hoogwaardig en bijzonder plattelandstoeristisch aanbod

Trekker: gemeente Ommen en Ommer Marke

Tijdpad: continue aandachtspunt

5.4 Projecten Beleef de natuur

13. Speelbos

In een speelbos kunnen kinderen op speelse wijze in aanraking komen met de natuur. Een speelbos heeft een natuurlijk karakter met passende speelvoorzieningen als omgevallen bomen (bruggen), klimbomen, zandheuvels, slingertouwen, bloemenweide en houtstapels. Uiteraard moet voldaan worden aan wettelijke veiligheidsnormen voor speelvoorzieningen. De speeltoestellen kunnen een educatieve waarde hebben, gericht zijn op het gebruik van de zintuigen of de motorische ontwikkeling van het kind. Kinderen kunnen bij de verdere planvorming betrokken worden. Een speelbos kan in verschillende vormen en maten worden uitgevoerd.

Een speelbos is mogelijk in minder kwetsbare natuurgebieden met een grote recreatieve druk of recreatieve potentie, zoals dicht bij steden, bij bezoekerscentra of andere recreatieconcentratiepunten. Een speelbos ligt aan de rand van een bos of natuurgebied, zodat het aansluit op de recreatieve zoning.

Doel:

- Uitbreiden van het dagrecreatief aanbod
- Het creëren van een bijzondere vorm van actieve natuurbeleving

Trekker: NICO en grondeigenaren

Tijdpad: te realiseren binnen twee tot drie jaar

14. *Uitbreiding Natuurinformatiecentrum Ommen*

Het Natuurinformatiecentrum Ommen (NICO) is gelokaliseerd in de Besthmermolen aan de Hammerweg in Ommen. Het centrum is een initiatief van Landschap Overijssel, de gemeente Ommen, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten (de vier grondeigenaren in het gebied). Het NICO biedt informatie over de omringende natuurgebieden, de recreatiemogelijkheden en de cultuurhistorie. Door het informatiecentrum verder uit te breiden kan het gaan functioneren als een volwaardige overdekte dagrecreatieve voorziening, waar in Ommen zo hard behoefte aan is. Een dergelijke ‘attractie’ past uitstekend bij de schaal en het karakter van Ommen. Bij het uitbreiden van het NICO moet niet alleen gedacht worden aan fysieke uitbreiding, maar veeleer aan versterking van de toeristisch-recreatieve en educatieve functies.

Doel: verdere profilering van Ommen als een groene én recreatieve gemeente
Trekker: Natuurinformatiecentrum Ommen
Tijdpad: te realiseren binnen drie jaar

15. *Wolvenbos*

Een attractie als een wolvenbos zou goed passen bij het karakter en bij de toeristische profilering van Ommen. In een wolvenbos is van alles te zien en vinden over het sociale gedrag van wolven en honden. Er zijn activiteiten voor elke doel- en leeftijdsgroep en voor elk niveau. Educatie vormt een belangrijk aspect. Ten eerste in de vorm van cursussen, workshops en lezingen. Ten tweede is het leersaspect ook terug te vinden in het bos zelf (informatieborden) en in de bijbehorende tentoonstelling. In Nederland is nog geen ander wolvenbos; een dergelijke attractie zou dus uniek zijn.

Doel: uitbreiding van het dagrecreatief aanbod
Trekker: een ondernemer in samenwerking met de gemeente
Tijdpad: realisering binnen drie jaar

16. *Ommen: wandelgebied bij uitstek*

De fraaie natuur, het afwisselende landschap en de aanzienlijke omvang van het buitengebied in Ommen maken diverse vormen van natuur-

beleving mogelijk. Speciale aandacht verdient echter het wandelen. Deze vorm van recreatie is extensief en zorgt daardoor voor relatief weinig overlast. Bij wandelen staat de natuur als object centraal en kan men echt genieten van de omgeving, flora en fauna.

Het routenetwerk voor wandelaars in Ommen is op dit moment ruim voldoende. Veel belangrijker is het daarom Ommen als wandelgebied verder te profileren door het toevoegen van enkele bijzondere elementen. Hierbij kan gedacht worden aan een wandelevenement (al dan niet meerdaags) of aan een wandeling die een bepaald aspect van Ommen belicht, zoals kunst, landbouw, verbinding stad - platteland, lokale historie of markante lokale personen. Allerlei lokale vrijwilligersverenigingen kunnen op deze manier hun kennis en enthousiasme overbrengen. Verder is het belangrijk om te zorgen voor verbindingen tussen routes binnen en buiten Ommen (zie ruimtelijke visie, hoofdstuk 4.7). Ook op het gebied van promotie kan heel wat gedaan worden om Ommen als wandelgebied meer te profileren.

Doel: profileren van Ommen als wandelgebied
Trekker: VVV en lokale verenigingen
Tijdpad: enkele projecten te realiseren binnen een tot twee jaar

17. *De Vecht en de Regge*

Naast een toeristisch-recreatieve functie hebben de Vecht en de Regge ook een landschappelijke ‘belevingswaarde’. Beide functies kunnen, in combinatie met elkaar, versterkt worden. Zo kunnen de mogelijkheden voor recreatie op, langs en aan het water verder uitgebreid worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om het verbeteren van passantenplaatsen en het leggen van verbindingen met andere rivieren en kanalen. Ook het aanleggen van routes en (het herstellen van) paden zijn mogelijkheden. Via de Centrumvisie wordt gewerkt aan mogelijkheden om de aanwezigheid en beleefbaarheid van het water (de Vecht) in het centrum van Ommen te versterken. Ook kan het recreatief medegebruik van oevers verbeterd worden. Hiervoor dient contact gelegd te worden met het Waterschap. Ook kan onderzoek gedaan worden naar het bevaarbaar maken van de Vecht tussen Hardenberg en Zwolle.

Doel: versterken van de belevingswaarde van de Vecht en de Regge
Trekker: gemeente Ommen en Waterschap
Tijdpad: enkele projecten te realiseren binnen twee jaar

18. Attractie in het buitengebied

In het buitengebied van Ommen kan gezocht worden naar een geschikte locatie voor een dag-attractie passend bij de schaal en aard van Ommen. Een natuur-educatief thema, zoals bijvoorbeeld ‘mens en dier’ kan hierbij centraal staan.

Doel: uitbreiding van het dagrecreatief aanbod
Trekker: een ondernemer, met de gemeente
Tijdpad: realisering binnen vijf jaar

5.5 Tot slot: samen aan de slag!

Met deze toekomstgerichte strategische visie, uitgewerkt in een aantal concrete projecten, kan de gemeente samen met de verschillende betrokkenen direct aan de slag om recreatie en toerisme in Ommen verder tot ontwikkeling te brengen. Alle belanghebbende partijen moeten samen een klimaat creëren waarin een positieve grondhouding ten opzichte van recreatie en toerisme tot stand komt.

Door zich te richten op het toeristische profiel zoals dat geformuleerd is in het onderhavige rapport kan Ommen zich duurzaam blijven onderscheiden ten opzichte van andere gemeenten. Op deze manier is en blijft Ommen een veelzijdige toeristische gemeente, zowel voor de eigen inwoners als voor de vele toeristen die Ommen jaarlijks bezoeken.

Voor de toepassing van deze visie en voor de uitvoering van concrete projecten is het van belang dat de gemeente Ommen in nauw overleg blijft communiceren met het toeristisch-recreatieve werkveld, maar ook met de inwoners van Ommen. Er kan begonnen worden met het opstellen van een projectenprioritering, waarin de gemeente aangeeft welke projecten en activiteiten in welke volgorde opgepakt dienen te worden. Hierbij is het zaak een balans te vinden

tussen projecten met een hoog slagingspercentage en projecten waaraan dringend behoefte is.

Deze nota is tot stand gekomen in een interactief proces, in samenspraak met intern en extern betrokkenen. Gedurende het traject is gebleken dat er bij verschillende organisaties draagvlak is voor vernieuwing. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat het van groot belang is om te blijven werken aan vergroting van dit draagvlak. Alleen dan kunnen de vele kansen en aanknopingspunten die er liggen voor de verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie in Ommen op actieve wijze opgepakt worden.

Ook nu het beleidsplan er ligt, zijn draagvlak en afstemming van belang. Via de gebruikelijke inspraakprocedure wil de gemeente graag een reactie van het ondernemersveld, niet alleen op de inhoud van deze nota maar ook op de organisatorische aspecten (de regie-functie). Naar aanleiding van de reacties zal samen met de begeleidingscommissie van het beleidsplan een evaluatie worden gehouden en zal worden nagedacht over vervolgstappen ten aanzien van samenwerking en organisatie van het toeristisch-recreatieve werkveld. Om tot een succesvolle uitvoering van de visie en de vele projecten te komen is namelijk een slagvaardige op productontwikkeling gerichte samenwerking tussen gemeente, ondernemers en overige betrokkenen essentieel. De handen dienen niet alleen uit de mouwen gestoken, maar ook ineengeslagen te worden!

Bijlage I. Samenvatting projectideeën

Gastvrij Ommen	
<i>Toeristische verbindingen over de Vecht</i>	<i>Pleisterplaatsen</i>
Doel: goede noord-zuid verbindingen over de Vecht Trekker: gemeente Ommen Tijdpad: realisering binnen vijf jaar	Doel: toegankelijk en beleefbaar maken van het buitengebied Trekker: toeristisch-recreatieve werkveld en gemeente Ommen Tijdpad: realisering in twee tot drie jaar
<i>Uniforme bewegwijzering</i>	<i>Rustpunten</i>
Doel: verbetering recreatieve bereikbaarheid Trekker: provincie Overijssel en Regio IJssel-Vecht Tijdpad: realisering binnen drie jaar	Doel: toegankelijk en beleefbaar maken van het buitengebied Trekker: toeristisch-recreatieve werkveld en gemeente Ommen Tijdpad: realisering binnen twee jaar
<i>Transferia</i>	<i>Toegankelijkheid voor minder-validen</i>
Doel: verbeteren en spreiden recreatiemobiliteit Trekker: toeristisch-recreatieve werkveld en gemeente Ommen Tijdpad: realisering binnen twee tot vijf jaar	Doel: toegankelijkheid voor minder-validen vergroten Trekker: gemeente Ommen Tijdpad: realisering binnen drie jaar
<i>Ruimte voor (bestaande) verblijfsrecreatieve bedrijven</i>	
Doel: kwalitatieve uitbreiding verblijfsrecreatieve bedrijven Trekker: ondernemers Tijdpad: realisering binnen vijf jaar	
Op en top Ommen	
<i>Openluchttheaters</i>	<i>Evenementen</i>
Doel: profilering van cultureel aanbod Trekker: diverse organisaties en verenigingen Tijdpad: realisering binnen twee jaar	Doel: betere kwaliteit van en afstemming tussen evenementen Trekker: diverse betrokkenen Tijdpad: realisering binnen een tot drie jaar
<i>Ommerschans beter benutten</i>	<i>Plattelandstoerisme stimuleren</i>
Doel: cultuurhistorie beleefbaar maken Trekker: Staatsbosbeheer (grondeigenaar) en stichting Ommerschans Tijdpad: realisering binnen drie jaar	Doel: stimuleren van kwalitatief hoogwaardig en bijzonder plattelandstoeristisch aanbod Trekker: gemeente Ommen en Ommer Marke Tijdpad: continue aandachtspunt

<i>Tinnenfigurenmuseum</i>	
Doel: verdere profilering van Tinnenfiguren museum en van relatie van het museum met Ommen	
Trekker: Tinnenfigurenmuseum	
Tijdpad: realisering binnen twee jaar	

Beleef de natuur	
<i>Speelbos</i>	<i>Ommen: wandelgebied bij uitstek</i>
Doel: Uitbreiden van het dagrecreatief aanbod Het creëren van een bijzondere vorm van actieve natuurbeleving	Doel: profileren van Ommen als wandelgebied Trekker: VVV en lokale verenigingen
Trekker: NICO en grondeigenaren	Tijdpad: enkele projecten te realiseren binnen een tot twee jaar
Tijdpad: realisering binnen twee tot drie jaar	
<i>Uitbreiding Natuurinformatiecentrum Ommen</i>	<i>De Vecht en de Regge</i>
Doel: verdere profilering van Ommen als een groene én recreatieve gemeente	Doel: versterken van de belevingswaarde van de Vecht en de Regge
Trekker: Natuurinformatiecentrum Ommen	Trekker: gemeente Ommen en Waterschap
Tijdpad: realisering binnen drie jaar	Tijdpad: enkele projecten te realiseren binnen twee jaar
<i>Wolvenbos</i>	<i>Attractie in het buitengebied</i>
Doel: uitbreiding van het dagrecreatief aanbod	Doel: uitbreiding van het dagrecreatief aanbod
Trekker: een ondernemer in samenwerking met de gemeente	Trekker: een ondernemer in samenwerking met de gemeente
Tijdpad: realisering binnen drie jaar	Tijdpad: realisering binnen vijf jaar